

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio V. De Angelorum potentia loco motiua, seu operatiua transeunte,
siue de operationibus eorundem ad extra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

quæst. 4. pun. 1. & tandem fere consentit Suárez cit. lib. 6. cap. 15. à num. 30. quamuis antea diu multumque in contrarium disputasset. Probatum ex S. Dionysio cap. 5. de Eccles. hier. ex quo hæc verba refero sanctus Thomas loco citat. *Hæc est lex diuinitatis immobiliter firmata, ut inferiora reducantur in DEVM per superiora, seu ut habet versio Perionij, Mos quidem hic est diuinitatis sanctissimus, per prima, secunda & inferiora ad diuinitatis lucem suam deducere.* Idem expresse docet Dionysius cap. 8. cœl. hierarch. in verbis supra relatis.

23 Ratio est. Tum quia illuminare est quoddam perficere & purgare, ut dictum; quod ab inferioribus Angelis. erga superiores, in statu beatitudinis, (vbi omnia quam ordinatissima, nec vlla ordinis perturbandi ratio esse potest, ut notauit sanctus Thomas citat. quæstione 106. articulo 3.) non conuenienter præstatum. Tum quia circa res à DEO reuelatas, seu vniuersim circa cognitionem, qua intellectus perficitur aut nihil sciunt Angeli inferiores, quod superiores nesciant, aut si in casu extraordinario secus fiat, id accipiunt inferiores quasi sub secreto, alijs proinde non reuelandum, nisi Deus ipse reuelat.

24 Denique credibile est, nihil inferioribus reuelari, quod saltem non sit supremis Angelis cognitum: hi vero cum sint maximè boni & communicatiui suæ perfectionis, sicubi secreti lex non obstat, omnia manifestant inferioribus, quacumque sciunt, ut ex Dionysio cap. 15. cœl. hierarch. asserit sanctus Thomas quæst. 106. art. 4. & sequuntur Thomistæ ibidem, & Gregorius de Valentia loc. cit. conuenienter etiam sancto Gregorio homil. 34. in Euang. vbi ait: *In caelesti patria licet quadam data sint excellenter, nihil tamen possidetur singulariter: Ergo nihil restat, quod superiores Angeli doceantur ab inferioribus.* Nihilominus tamen per absolutam Dei potentiam, nihil obstat, quo minus etiam superiores aliquando illuminentur ab inferioribus, ut cum Ga-

briele in 2. d. 9. q. 2. a. 4. rectè Gregorius de Valentia loc. cit.

25 **Assertio VII.** Potest quidem Angelus etiam alterius Angeli mouere voluntatem, sed non per se immediate eam inclinando, sed solum ex parte obiecti; tum per modum obiecti amabilis, tum per modum proponentis tale obiectum, siue creatum sit, siue increatum: quantum neutro modo per se sufficienter & infallibiliter voluntatem moueat. Ita S. Thomas citat. quæst. 106. a. 2. ex communi. Prima pars patet; quia Angelus supremus exemplo suo traxisse putatur alios ad peccatum, ut suo loco dicitur. Secunda pars probatur. Quia proprium est authoris naturæ, naturam per se immediate, absque alia causa sufficienter immutare. Tertia pars sequitur ex præcedenti; & quia etiam inter homines, ita vnus alterius voluntatem potest mouere. Quarta & vltima probatur. Quia inter bona extrinseca, solum summum & infinitum bonum clarè & quidditative cognitum (quod est DEVS visus) necessario quoad exercitium, & infallibiliter mouet voluntatem: cetera autem bona particularia non item: Ergo non potest ipse per se sufficienter & infallibiliter inclinare voluntatem. Ex quo sequitur, vnum Angelum non necessario quoad exercitium diligere alterum Angelum; ut etiam superioris dictum dub. 1.

Dices; superiorem Angelum mouere posse infallibiliter inferiorem, per modum præcipientis. Respondeo, etiam inter Angelos præcipientis auctoritas admittatur, ut ex sancto Thomæ quæstione 108. articulo 4. & quæstione 109. articulo 2. docet Gregorius de Valentia disput. 8. quæstione 4. pun. 3. eam motionem tamen non esse infallibilem per se; & ex ipsa præcipientis motione; cum Angelus sua natura etiam Deo præcipienti poterit repugnare; sed inter bestos tamen est infallibilis; ex vi diuinæ visionis ac motionis; qua Angelus beatus non potest voluntati Dei; per se, aut subordinatos ministros præcipientis, obediari.

Q V Æ S T I O V.

De Angelorum potentia locomotiva, seu operatiua transeunte; siue de operationibus eorundem ad extra.

S. Thomas 1. p. q. 51. 110. 111. 112. 113. & 114.

Absoluetur hæc quæstio sex dubitationibus: I. An, quæ, & qualis potentia locomotiva seu operatiua ad extra sit in Angelo, an ab intellectu & voluntate distincta; an etiam actiua in distans; & miraculorum operatiua. II. Quas res Angeli loco mouere possint, an non solum substantias corporeas, sed etiam incorporeas; & quo modo. III. Quid particulatim de translatione sagarum ad sua conuenticula sentiendum. IV. An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alicuius substantiæ, vel qualitatis: & quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium; tempestatumque noxiarum concitatione sentiendum. V. An & quâ ratione possint Angeli assumere corpora; & per ea actiones vitales exercere. VI. An & quâ ratione generalem ordinem & statum huius mundi immutare, verumque naturalium efficientiam suspendere, vel impedire possint. De Angelorum verò bonorum custodia, & malorum infestatione agetur quæst. sequente.

DV BIVM I.

An, qua, & qualis potentia loco motiua, seu operatiua ad extra, sit in Angelo; an ab intellectu & voluntate distincta; an etiam actiua in distans; & miraculorum operatiua.

S. Thom. 1. p. q. 110. a. 1. 3. & 4.

2 **P**ostquam de duabus Angelorum potentijs operatiuis ad intra, de intellectu nimirum & voluntate actum est, sequitur vt de eorundem potentia operatiua ad extra (qualis imprimis est vis naturalis, alia à se distincta loco mouendi) agamus; & quidem hoc ordine, vt primum rationem & vim huius potentia generatim & secundum se, hoc presenti dubio; deinde in specie, aliquot dubijs subsequenter, actus & obiecta eius particulatim explicemus; accommodando doctrinam, vt vtilior sit, sigillatim ad ea, quae daemones per sagas & maleficas acitare videntur. Etiametsi quidem sanctus Thomas hac de re non agat, in ipsa tractatione de Angelis; nihilominus tamen postea agens de gubernatione DEI, simul etiam aliquot quaestionibus exquirat, qua ratione diuina Prouidentia mundum gubernet per Angelos; quae proinde ad hanc materiam pertinent. Speciatim verò quod ad praesens dubium attinet, spectat huc quaestio sancti Thomae 110. vbi agit de naturali potentia Angeli, tam ad corpora transmutanda, quam ad mouenda localiter. De qua re sequentes assertiones statuimus.

3 **A**ssertio I. Est in Angelis potentia quaedam naturalis operatiua ad extra, qua saltem corpora localiter mouere possunt. Ita sanctus Thomas citat. quaest. 110. art. 3. & communis omnium Doctorum; post Aristotelem libro 12. Metaph. tex. 44. aliosque Philosophos, qui docent re ipsa caelos moueri ab intelligentijs, siue substantijs spiritualibus.

Nec dissentit Guilielmus Parisiensis, licet à Deltio libro secundo Disquisit. Mag. in diuersum citatus. Etenim Tract. de vniuerso part. 2. secundae partis cap. 71. expresse ait: *Cum ex narrationibus historicis, atque Prophetis manifestum sit, huiusmodi substantias & ciuitates subuertisse, & alia non pauca similia fecisse, manifestum est, eas virtutem huiusmodi habuisse. Si vero quis dixerit, quia huiusmodi perfectio, non fuit innata, siue naturalis, sed potius de nouo data, cum ad huiusmodi faciendam creator illas misit; dico, quia hoc vane dicitur: eodem quippe modo dicere posset, & de virtute intellectiua. Idem docet cap. 70. Nec obstat, quod vtroque loco docet, Angelos solum mouere corpora imperando; non enim negat mouere efficaciter per seiplos, ita vt vis effectiua motus sit in Angelis; sed solum docet, eam vim effectiuam aliam non esse, quam imperium*

voluntatis, absque alia potentia exequente realiter distincta, de qua re inferius.

4 **P**robatur assertio passim ex scriptura, praesertim ex Danielis cap. 14. v. 35. vbi de Propheta Habacuc in Iudaea constituto dicitur: *Et apprehendit eum Angelus Domini in vertice eius, & portauit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babilone supra lacum in impetu spiritus sui.* Et mox v. 38. *Porro Angelus Domini restituit Habacuc confesum in loco suo.* Et Matth. 4. v. 5. de Christo dicitur: *Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi etc.* Et v. 8. *Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, etc.* Ex quibus locis certissimum est, vim motiuam ad extra naturaliter conuenire Angelis, tum bonis, tum malis.

5 **N**eque enim dici potest, vim hanc mouendi solum miraculose fuisse communicatam his Angelis, tum ob dictam causam, ex Parisensi, tum quia DEVS ea ratione conuenientius per se ipsum mouisset absque Angelo; tum quia illud, *In impetu spiritus sui*, manifeste vim naturalem significat. Denique cum diabolus peruersa voluntate Christum detulerit, non est dicendum, voluisse Deum per miraculum ipsi eam vim communicare, cooperando quasi speciali influxu ad malum.

6 **I**dem patet pluribus alijs exemplis eorum Angelorum, qui ad homines formauisibili missi sunt; vt in Angelis, qui apparuerunt Abraham Genes. 18. & Loth Genes. 19. item in Raphaelē, qui comitatus est Tobiam cap. 5. & Gabriele qui ad Virginem missus Luc. 1. & Angelis qui ministrarunt Christo, Matth. 4. Idem docent SS. Patres, imprimis Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 8. & 9.

7 **R**atio S. Thomae est. Quia vt dicit Dionysius cap. 7. diuin. nom. *Diuina sapientia coniungit fines primorum principijs secundarum.* Ex quo patet; quod natura inferior (vti est corporea) in sui supremo attingitur à natura superiori, nimirum spirituali; in corporibus autem motus localis ex suo genere est supremus & perfectissimus omnium: Ergo necesse est, vt Angeli saltem motum localem in corporibus efficere possint. Minor probatur, tum ex Aristotele 8. Physic. tex. 57. Tum quia motus localis inter omnes minimè corruptiuus est, nec mutatione corruptiua quicquā in mobili intrinsecū ponit, aut destruit: His accedit, quod Angeli naturaliter seiplos; & animae corpus sibi vnitum, eoque mediante corpora caetera possunt mouere: quid nō ergo etiam Angeli, cum sint substantiae viuentes & spirituales multo perfectiores, quam animae, corpora mouere possint?

8 **A**ssertio II. Potentia haec loco motiua, seu operatiua ad extra, non est re ipsa distincta à potentia naturali Angeli, qua se ipsum mouet. Hanc assertionem supponunt doctores citandi pro, & contra assertionem sequentem, & expresse tradit Suarez hic libro 3. cap. 29. numero 4. Ratio est. Tum quia idem est vtrobique terminus formalis; nempe vbi locale. Tum quia etiam in anima, eadem est potentia locomotiua, qua suum corpus, & alia extra se constituta mouet. Tum quia Angelus, non mo-

uet alia à se diuersa, saltem ad locum plane diuersum, nisi vel seipsum simul mouendo, vel imprimendo impetum, ab eadem naturali potentia motiua profectum: sicut etiam homo pariter eadem potentia loco motiua tum deferendo, tum imprimendo impetum alia extra se posita, mouet; quando nimirum pilam vel manugestans circumfert, vel impresso impetu proicit.

9 Assertio III. Potentia hæc locomotiua, à substantia Angeli non minus re differt, quam intellectus & voluntas: à quibus tamen ipsis etiam re differre probabilius videtur. Prior pars est communis Doctorum, nec est vlla specialis de hac re controuersia. Probatio sumitur à paritate rationis, præsertim quia maior ratio est, cur potentia ad operationes transeuntes re distinguatur à substantia agentis naturalis, quam ad operationes immanentes.

10 Secunda pars assertionis est controuersa inter Doctores: Eam enim quidem tradunt ac tuerentur Henricus quodlib. 13. quæst. 6. Aureolus in 2. distinct. 8. quæst. vn. art. 3. Godfredus (apud Capreolum infra) quodlib. 1. quæst. 4. Mayron in 1. distinct. 43. quæst. 5. Caietanus q. 54. artic. 5. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 2. num. 21. & hic lib. 4. cap. 29. à num. 4. Conimbricenses lib. 2. de cœl. cap. 5. quæst. 6. & fauet sanctus Thomas tum ijs locis, quibus indicat potentiam executiuam in Deo ratione distingui ab intellectu & voluntate eiusdem, vt dictum supra disp. 2. quæst. 11. dub. 2. tum alijs locis, quibus sentit, actus immanentes non esse operatiuos ad extra, vt quodlib. 9. art. 10. ad 2. & q. 6. de potent. art. 7. ad 12.

11 Contrarium verò docent Guilielmus Parisensis loc. cit. assert. 1. Heruæus in 2. distinct. 14. quæst. 1. artic. 4. Durandus in 2. dist. 2. quæst. 5. Argentina distinct. 8. quæst. 1. artic. 1. Bassolis distinct. 14. quæst. 1. Capreolus in 2. distinct. 7. quæst. 2. Soncinnas 12. Metaph. quæst. 35. Vasquez disp. 288. numero 10. Delrius lib. 2. Disquisit. Mag. quæst. 16. & magis inclinatur Molina, quæst. 54. artic. 5. & sentit ipsemet S. Thomas quæst. 16. de malo artic. 1. ad 14. & quodlib. 2. art. 2. & opusc. 11. art. 3. & 13. vbi docet, Angelum mouere corpus solo imperio voluntatis, & fauet idem hic q. 54. art. 5. & quæst. 79. artic. 1. ad 3. vbi docet, ex viribus animæ non posse Angelis competere, nisi intellectum, & voluntatem. Omitto alios in vtramque partem citatos supra disp. 2. q. 11. dub. 2. circa eam quæstionem, An potentia executiua in Deo ratione distinguatur ab intellectu & voluntate.

12 Probatur tamen nostra sententia I. Quia potentia naturales distinguuntur penes operationes & obiecta: atqui actus & obiecta potentia huius locomotiua, plane diuersa sunt, ab obiecto & actibus intellectus & voluntatis: Ergo, &c. Nec obstat, quod actus illi dicuntur subordinati; vt actus imperans & imperatus; nam etiam in brutis sunt hac ratione subordinati; in quibus tamen vtique potentia locomotiua distinguitur ab appetitu. In homine etiam sensus exterior subordinatur interiori; & vterque intellectui: &

tamen inter se differunt. II. Actus immanens non est per se operatiuus ad extra, vt docet Aristoteles 9. Metaph. cap. 9. & 1. Eth. c. 7. & consentit S. Thomas locis supra citatis: Ergo motus localis ad extra non proficiscitur per se & immediate ab actu intellectus aut voluntatis: ac proinde nec ab intellectu & voluntate; cum hæc potentia nihil agunt nisi intelligendo, aut volendo. III. In anima nostra, etiam separata, datur potentia motiua qua saltem seipsam moueat, distincta re ipsa ab intellectu & voluntate, ex communi: quid nitergo etiam in Angelis? IV. Potest in Angelo non minus, quam in homine, voluntas efficax motus post horam efficiendi, esse; ita vt motus non continuo subsequatur voluntatem efficacem motus: Ergo ab hac immediate non prouenit.

Omitto quod opposita sententia explicare vix potest, quamnam sit ratio & subordinatio inter intellectum & voluntatem ad motum efficiendum; nec sanctus Thomas eodem modo de hac re loquitur, vt videre est apud Suarez citat. cap. 29. Omitto etiam, quod supra citata disput. 2. quæst. 11. dub. 2. docuimus, has potentias in DEO ratione distinguuntur, in creaturis distinguuntur re ipsa; cum ab hac distinctione reali sumatur distinctio rationis inter attributa diuina, vt suo loco dictum.

Rationes verò in oppositum satis ibidem dissoluimus: vbi etiam de sensu ac mente S. Thomæ non nihil actum. Sane quod loco supra citato docet in Angelis solum esse potentiam intellectus & voluntatis, commode cum Caietano de potentijs operatiuis ad intra intelligi & explicari potest. Sed quia ad distinctionem rationis inter potentiam executiuam Dei, eiusque intellectum & voluntatem, sufficit distinctio realis earundem potentiarum in homine, etiam si in Angelo non esset, ideo nihil opus est de mente S. Thomæ, quod ad Angelos attinet, fusius disputare: quando nihilominus iuxta eundem in Deo ratione distingui debent, vt ibidem ostendimus.

13 Assertio I V. Angelus non potest agere in distans, adeoque nec immediate mouere corpus, nisi cui secundum substantiam suam præsens est. Ita habet communis Doctorum sententia, & speciatim tradit sanctus Thomas hic quæst. 52. artic. 1. & quodlib. 6. articulo 2. ad 1. & quodlib. 9. à 10. ad 2. Caietanus & omnes Thomistæ cit. a. 1. cæterique Scholastici communiter in 1. distinctione 37. & in 2. dist. 2. & 3. in quibus etiam Scotus in 2. distinctione 2. q. 5. & 6. nec dissentit Durandus in 1. distinctione 37. part. 2. quæst. 1. & in 2. dist. 8. quæst. 3. & sequuntur Vasquez disp. 189. cap. 3. Conimbricenses 7. Physic. cap. 2. q. 1. Suarez Metaph. disput. 18. sect. 8. & hic lib. 4. cap. 30. num. 5. & 6. vbi tamen non satis constanter loquitur; maxime propter eam, quam de locutione Angeli amplexus est sententiam quæst. præced. dub. 3. relatum & refutaram.

14 Quanquam non desunt plures, tam veteres, quam recentiores Theologi, qui docent, Angelum posse immediate operari, vbi non est

praesens secundum suam substantiam, adeoque in distans. Ita Hieronymus tract. de motu Angeli q. 1. ad 3. & in 1. d. 37. q. 1. Ockam ibidem. Gabriel ibidem a. 3. dub. 1. qui ita fere etiam de agentibus corporeis sentiunt. Et fauent Magister in 2. distinct. 8. cap. vlt. & Scotus in 1. distinct. 37. quaest. 1. & sequuntur non pauci recentiores teste Vasquez lococitat. cap. 1. speciatim Albertinus tom. 1. Princip. 1. coroll. 16. num. 10. post Auicennam & Aphrodisiensem.

Sed probatur assertio primum auctoritate. Ita enim generaliter de naturalibus agentibus docet Aristoteles 7. Physic. cap. 2. & speciatim de Intelligentia coelum mouente lib. 2. de coelo cap. 2. Idem docet Damascenus lib. 1. de fid. cap. 17. vbi de Angelo ait: *Nec alibi est; verum intellectuale in modum illic circumscribitur, vbi operatur.*

Secundo probatur ratione. I. Quia alias nulla ratio esset, cur non posset operari Angelus in quouis loco remotissimo: Si enim distantia passu actioni agentis nil obest, nec opus est per medium transmittere actionem, aut vim actiuam; nihil obstat etiam, quantumvis magna distantia eiusdem agentis actioni: hoc vero nec aduersarij facile concesserint II. Quia sic etiam Angelus assumere posset corpus, etiam si ei praesens non esset; id vero non satis consonum est, tum apparitionibus Angelorum in assumpto corpore; tum communi sensui Ecclesiae, quoad energumenos seu obsessos à diabolo, aduersus quem preces Ecclesiae & exorcismi velut praesentem adhibentur. III. Quia vniuersali inductione, & experimento satis constat, res ceteras naturales & corporeas non posse operari in distans, sine actione, aut vi actiua transfusa per medium; quicquid auctores oppositae sententiae in contrarium dixerint: nec apta ratio assignari potest diuersitatis in Angelis. IV. Quia ex opposita sententia non esset causa, cur Angeli substantialiter mitterentur de coelo in terras, siue ad custodiam hominum, siue ad punitionem, siue ad alia peragenda aut denuntianda. V. Opposita sententia ianuam aperit superstitionibus, & superstitionis medijs ad varij generis effectus procurandos; V. G. per vnctionem vulnerariam, & similia.

Nec obstat, quod Angeli voluntate agunt etiam in exteriora: voluntas autem ad suam actionem non requirit praesentiam obiecti. Primo enim ex nostra sententia Angeli immediate ad extra non agunt voluntate, sed potentia executiua realiter distincta, vt dictum. Deinde etiam si voluntate immediate agerent ad extra, nihilominus tamen argumentum ab obiecto ad effectum nullius esset momenti: quia cum obiectum tantum moueat voluntatem in quantum cognitum est, nihil obstat eius localis & realis distantia volitioni; at vero in subiectum passum ipsumque effectum debet agens naturale realiter influere; cum quo proinde debet realiter coniunctum esse, siue per se, siue per virtutem aut actionem à se transmissam: quod proinde etiam de voluntate & intellectu dicendum, si imme-

diante ad extra operarentur. Quod notauit etiam S. Thomas quodlib. 9. art. 10. ad 2. vbi ait, *quod licet Angelus moueat per imperium, nihilominus imperium hic non dicitur sine virtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum.*

Assertio V. Angeli virtute naturali non possunt facere vera miracula. Ita S. Thomas q. 110. a. 4. & q. 114. a. 4. & 3. cont. gent. cap. 102. & 103. Caietanus, Ferrariensis, commentatores ibidem, Alensis 2. part. q. 42. & 43. Bonauentura, & alij Scholastici communiter in 2. distinct. 7. quos sequitur Gregorius de Valentia disputat. 8. quaest. 5. pun. 2. & Suarez hic lib. 4. cap. 39. Ratio S. Thomae, eaque optima est. Quia de ratione veri miraculi, & quod simpliciter tale sit, est, vt sit praeter ordinem totius naturae creatae; Angelus autem virtute propria & naturali non potest facere aliquid praeter totum ordinem naturae creatae; hoc ipso quod propria etiam eius virtus creata est: Ergo, &c. Minor patet. Maior probatur. Quia ad miraculum non sufficit, vt aliquid fiat, praeter ordinem naturae alicuius particularis; sic enim ille, qui proiecit lapidem fursum, miraculum faceret; cum hoc sit praeter ordinem naturae lapidis.

Idem confirmatur ex ipsa notione nominis miraculi, iuxta S. Thomam quaest. 105. artic. 7. Miraculum enim dicitur, quasi admiratione plenum: quod per se & absolute non conuenit, nisi illi, quod habet causam simpliciter, & omnibus occultam, vt est DEVS. Cetera vero quae habent causam naturalem, licet nobis incognitam, non sunt per se occulta, vel admiratione plena: sed solum per accidens, ratione ignorantiae nostrae; cum alioqui causa naturaliter sit cognoscibilis; quae cognita, cessat admiratio.

Ex quibus colligitur, solum Deum virtute propria & naturali facere posse vera miracula; siue actiones ipsae tales sint, quae secundum se etiam & ex suo genere, à nulla re creata naturaliter fieri possint, vt est resuscitatio mortui; siue ex parte modi ita fiant, vt eo modo naturaliter à nullo agente creato fieri possint; vt est sanatio subita aegri, sine applicatione causae secundae, etiam si morbus ille ex suo genere non fuerit incurabilis, &c. Atque hanc doctrinam tradunt etiam scriptura & SS. Patres. Psal. 71. vers. 18. *Benedictus Dominus DEVS Israel, qui facit mirabilia solus.* Psal. 76. v. 15. *Quis Deus magnus, sicut Deus noster? Tu es DEVS, qui facis mirabilia.* Psal. 135. v. 4. *Qui facit mirabilia magna solus.* De qua re plura, Basilii Theodoretus, Chrysostomus, Augustinus in eadem psalmodum loca, & rursum Augustinus epist. 3. ad Volusianum. Interim non negandum, fieri posse quaedam ab Angelis mirabilia, quorum causa & ratio cum nobis occulta sit, dici possunt, *miracula quoad nos, & secundum quid*, vt notauit

idem S. Thomas cit. q. 110. a.

4. ad 2.

DV BIVM II.

Quas res Angeli loco mouere, aut sistere possint; an non solum corporeas, sed etiã alias spirituales substantias; Et quo modo; an etiã impresso impetu; Et virtute illimitata ad mouendum.

S. Thomas I. p. q. 109. a. 4. & 110. a. 3.

DVo hac dubitatione quærentur. Primum spectat subiectum mobile; cum enim ex dubio præcedenti constet; corpora ab Angelo moueri posse, nunc quæstio est, tum de Angelis, tum de animabus; an scilicet Angeli animas, & vnus Angelus alium Angelum loco mouere naturaliter possit; aut etiã in loco sistere seu detinere. Alterum pertinet ad modum mouendi; siue is spectetur ex parte medijs, an scilicet fieri possit; etiã impresso impetu seu impulsu, quo mediante Angelus moueat: siue spectetur ex parte subiecti, & virtutis motiue naturalis: vbi quæstio est, an hæc sit determinata, tam in ordine ad magnitudinem subiecti mobilis; quam velocitatem motus.

Assertio I. Angeli propria sua & naturali potentia, non solum corporeas substantias, sed etiã animas hominum; adeoque vnus aliquis eorum, etiã Angelum alium loco mouere, in eoque sistere potest. Hæc assertio quoad animas est communis sententia, & traditio Patrum, ac Theologorum, qui docent, animas damnandas, cum primum separantur à corpore, à demonibus violenter raptari ad tartara. De Angelis vero inter se comparatis res non est tam certa, nec ab antiquis Theologis admodum disputata; eam tamen tradunt Maior in 2. dist. 2. q. 7. Molina q. 52. a. 3. Suarez Metaph. disp. 35. sect. 6. n. 28. & hic lib. 4. cap. 28. Zumel hic q. 53. art. 3. q. 5. & Pesantius a. 1. disp. 2. et si Valquez disp. 194. cap. 3. contrarium sentiat, asserens, *frivolum esse, quod quidam comminiscuntur, Angelos aliquos tante esse virtutis, vt aliquo impulsu quasi impresso alteri Angelo, ipsum moueant ad alium locum, vel ahicui loco aligenti, cum hoc sit proprium corporum.*

Sed abstrahendo nunc à modo, eum motum efficiendi, an scilicet fiat impresso impulsu, an non, probatur assertio I. Quia demones naturali virtute raptant & mouent animas damnatas ad infernum, vt dictum: nec enim vlla est ratio, cur hoc ab eis fieri dicatur virtute supernaturali; Ergo etiã Angeli possunt alios Angelos ita mouere: quandoquidem par est ratio vtrobique; tam ex parte mobilis, cum vtrumque sit spirituale; quam ex parte mouentis, saltem si Angelus alium Angelum mouens ponatur esse superior respectu huius, adeoque maioris virtutis naturalis. II. Angelus sua natura est loco mobilis ab extrinseco, nimirum à Deo; nec iste effectus, cum sit finitæ perfectionis,

per se requirit infinitam virtutem; alias enim nec seipsum Angelus naturaliter mouere posset; Ergo non est ratio, cur negetur posse effici ab aliquo Angelo saltem superiore, eo; qui mouendus est. III. Omnis substantia viuens, quæ seipsam potest loco mouere, potest etiã ab alia sui generis moueri, si modo fortiorem habeat vim ad mouendum, quam altera ad resistendum: Vel quod idem est: Omnis substantia, quæ seipsam naturaliter loco mouere potest, potest etiã eadem vi naturali etiã similem sibi, adeoque capacem naturaliter motus localis, loco mouere; si modo alias virtute naturali huius resistantiam superet; vt patet tum inductione; tum ratione; quia eadem est potentia ad se, & ad aliud sibi simile mouendum, cæteris paribus. IV. Non male argumentatur Maior loc. cit. Angelus potest mouere corpus secundum omnes: Ergo potest mouere Angelum inferiorem, vel eiusdem speciei. Denique nulla est ratio in contrarium.

Assertio II. Angelus non potest naturaliter mouere alium Angelum inuitum, adeoque resistantem, se superiorem, nec omnino æqualem; sed tantummodo inferiorem, siue secundum speciem, siue secundum rationem indiuiduam. Hanc assertionem quoad superiorem Angelum, secundum speciem, expresse tradunt Maior, Suarez, & alij citati; eademque est ratio superioris secundum rationem indiuiduam, aut etiã plane æqualis; si quidem talis decur inter Angelos eiusdem speciei, naturalis virtutis excessus aut æqualitas. Ratio est. Quia à proportione inæqualitatis, aut etiã omnimodæ æqualitatis, tam ad agendum ex vnus parte, quam ad resistendum ex parte alterius, non sequitur actio: sed bene ab excessu virtutis ad agendum respectu passi ad resistendum; quo autem Angelus natura superior est, eo habet maiorem vim agendi & mouendi, quam inferior; ac proinde etiã habet maiorem vim ad mouendum, quam hic ad resistendum: Ergo potest hunc quamuis inuitum & repugnantem loco mouere. Et si Zumel loco citato putet, nec inferiorem quidem Angelum posse inuitum loco moueri à superiori, sed absque fundamento, vt recte Suarez hic loco citato num. 9. & 10.

Assertio III. Potest tamen Angelus inferior naturaliter loco mouere etiã superiorem; si hic non resistat. Ita Suarez cum alijs loc. cit. Ratio est. Quia cum alioqui superior Angelus sit natura sua mobilis loco; & resistantia illa arbitraria sit ipsi, sane hac sublata, nihil est, quod motum etiã ab inferiore adhibendum impediatur. Nec enim, vt in corporibus accidit, resistantia illa in Angelis naturalis & necessaria est: alioquin etiã respectu motus intrinseci resistantiam haberent; sed arbitraria, vt dictum. Nisi quis dicat, propter naturalem improportionem, & defectum virtutis, ex parte Angeli mouentis, fieri non posse, vt Angelus inferior superiorem vnquam mouere naturaliter possit: sicut corpus non potest mouere spiritum, &c. Quod non videtur omnino incredibile.

Assertio

6 Assertio IV. Diuina autem virtute fit, vt sic-
cut Angelus malus, licet natura superior, neque-
at mouere inferiorem bonum; ita possit inferi-
or bonus superiorem malum mouere aut sistere,
loco, quantumuis renitens. Ita iuxta Sanctum
Thomam quæst. 109. art. 4. Suarez, & recentio-
res citati pro assert. præcedent. Ratio est. Non
solum quia plane indecens est, & inconueniens
statui beatorum, vt vim vllam patiantur ab vilo
agente creato; nedum ab Angelis damnatis;
sed etiam quia cuiusdam imperfectionis est, mo-
ueri solum ab extrinseco; quæ proinde imper-
fectio à beatis Angelis abesse debet. Quæ de
causa existimat Suarez hic numero octauo, etiam
inter beatos Angelos, nunquam moueri vnum
ab alio; non solum inuicem, sed nec etiam vo-
lentem. Præsertim quia Angelus beatus ad
nutum alterius se mouet, quando alter impe-
randi potestatem habet; quo fit, vt sola locu-
tio; sine alia extrinseca actione, inter sanctos
Angelos sufficiat.

7 Nec obstat, quod Christus homo beatus à dæ-
monibus translatus & loco motus est. Christus
enim simul Viator erat, cui sicut alia huius vitæ
mala, & defectus naturales, vt mors & tormen-
ta, ab extrinseco inferri poterunt, ita etiam mo-
tus localis à dæmonibus, si quidem ipse illis nollet
resistere.

8 E contrario autem, quia diuina lege & ordi-
natione dæmones nunc, in statu damnationis,
Angelis beatis subiacent, eorumque potestate,
compescuntur & coercentur, vt docet Sanctus
Thomas loc. citat. & ex scriptura constat, hinc
fit, vt diuina virtute Angeli beati, licet natura
inferiores, possint dæmones quamuis resistentes
facile loco mouere aut continere; quia virtus
gratiæ maior est, quam naturæ: siue quia dæmo-
num vis alioqui naturalis ad resistendum diuini-
tus cohibetur; siue quia vis motiua Angeli beati
diuino munere auctior est. Nec obstat, quod An-
geli per peccatum naturalia non amiserunt; sed
eadem etiam post peccatum integra conseruant.
Hoc enim intelligendum est, de naturalibus vi-
ribus in actu primo spectatis; non autem de vsu
ipso naturalium virium, vt etiam quæst. præced.
dictum.

Atque hæc de subiecto mobili, ad priorem huius
dubitationis partem pertinent. Ad alteram vero
partem, de modo mouendi, sequentes assertiones
spectant.

9 Assertio V. Cum Angelus alium Angelum seu
spiritum loco mouet, non mouet impresso impe-
tu; sed immediate per seipsum. Ita à priori Sua-
rez citandus assert. 8. Ratio est. Quia hoc ex vna
parte non est necessarium; siquidem Angelus po-
test mobile, cui præsens est, per seipsum immedia-
te mouere, vt dicitur. Ex altera vero dubium est,
an Angelus impetum seu virtutem motiuam im-
mediate per seipsum mobili imprimere possit; &
probabile est, non posse, nisi per instrumentum cor-
poreum, quod respectu spiritus locum non habet.

10 Assertio VI. Quando Angelus corpori saltem
secundum aliquam eius partem præsens est & per-
manet, tum potest & solet Angelus pro suo libitu

id mouere immediate per se ipsum, sine vilo impe-
tu ipsi impresso, adeoque etiam lapidem in aère tū
oblique ciere; tum sistere vbi voluerit. Ita sentio
cum Suarez Metaph. d. 35. sec. 6. n. 25 & hic li. 4. c.
31. contra Vasquez d. 182. d. 218. n. 9; vbi docet,
non solum posse Angelum per se immediate impri-
mere impetum corpori, eoq; mediante corpus etiam
distans mouere; (quod docet etiā Molina q. 110 a.
3.) sed etiā necessariā esse eam impetus impressio-
nem, quoties corpus ab Angelo in medio aère quasi
suspensum detinetur, vel per aërem secundum li-
neariā transuersam mouetur.

11 Probatur assertio. Primo enim modus magis
connaturalis est, absque impresso impetu mouere;
non solum quia per se minor hic violentia inter-
uenit; sed etiā quia natura odit superflua; & quod
æquè facile & commodè potest fieri per pauciora,
non solet fieri per plura; potest autem Angelus cor-
pus sibi præsens sine impetu impresso mouere;
quia nec vis actiua, nec cōditio requisita ad hunc
effectum deest. Deinde quod speciatim ad deten-
tionem corporis in libero aère attinet, nihil opus
est impetu impresso. Quia sicut Angelus per seip-
sum mouere corpus potest, adeoque successiuè & cō-
tinuatiuè & aliud vbi in eo producere; ita potest
etiā per se immediate idem vbi constanter in eodem
cōseruare, quo facto nihil opus est alio impetu seu
qualitate ab Angelo impressa; sicut idē agens cali-
dum vt quatuor, potest in aqua calorem vt quatuor
producere, & simul etiā perpetuo influxu eūdem
conseruando, ob stare, ne eadem aqua ad suum sta-
tū naturalem frigiditatis se reducat. Idem est, cū
lapis ab Angelo in aère per transuersam lineam
mouetur; quia nec tunc opus est impresso impetu,
sed satis est Angelo immediata sui applicatione; &
permanente coniunctione cum eodem, eundē ita
mouere; hæc ipsa enim efficacia Angeli per seipsū
immediate mouentis, sufficit, tum ad lapidem mo-
uendum, tum ad eundem detinendum, ne descendat,
vt bene Suarez cit. cap. 3. n. 7. & 8.

12 Ex quo colligitur, re ipsa etiam ecelum ab An-
gelo moueri, absque impresso impetu, seu virtute
motiua & impulsiva in eodem producta; quia An-
gelus celo à se mouendo substantialiter præsens est,
vt cum Aristotele lib. 8. Physic. c. vlt. & 2. de celo
c. 2. docent S. Thomas 1. p. q. 52. a. 2. Bonauentura,
Secotus, & alij in 2. d. 2. qui dicunt, Angelum esse
in aliqua determinata cœli parte, vnde motum in-
choat; potest ergo Angelus cœlum per seipsum mo-
uere; etiam si ipse interim eum eo non circumuol-
uatur, sed immobilis persistat: Ergo superuaca-
neus est impetus impressus. Deinde omnis impe-
tus mobili impressus, cum in progressu deficiat &
debilitetur, hoc sua natura habet, vt initio celerior;
quam circa finem, aut medium, idem mobile mo-
ueat: motus autem cœli est æqualis & vniformis:
Ergo impossibile est naturaliter, vt impresso im-
petu efficiatur. Quia tamen Angelus non potest
totius cœli substantiæ immediate præsens esse (sic
enim simul etiam facile in cœlo posset esse, & in
terra) ideo fatendum est motum cœli ab vna certa
parte, cui præsens est Angelus, inchoati, & sic per
totum corpus eiusdem cœli consequenter diffun-
di; ita vt non quidem tempore, sed natura prius

moueat illa pars cui presens est, hæc vero secum alias, ob mutuam solidamque connexionem, quasi pertrahat, vt pluribus declarat Suarez cit. c. 3. 1.

13 **A**ssertio VII. Potest tamen etiam Angelus mediante corpore, seu instrumento corporeo, alteri corpori, mobili, impetum seu vim motiuam imprimere, & ita mediante impetu impresso mouere; idque re ipsa necessario fit, quando Angelus mouens, mobili, dum ita mouetur, presens non est. Ita Suarez hic & Metaph. disp. loc. citat. & consentiunt à fortiori Vasquez & Molina mox citandi. Ratio est. Quia quisquis per seipsum immediate potest aliquod corpus mouere, eo ipso etiam potest id ipsum corpus violenter impellere in aliud corpus; vt ita huic impetus seu vis motiua imprimatur. Quibus consentiunt ea, quæ à spiritibus nocturnis non unquam factitari audimus, vt cum lapides, vasa, resq; alias in ædib; hinc inde projiciunt, & collidunt. Ex quo sequitur Angelos posse mouere corpora, non solum quasi portado, aut trahedo, sed etiam projiciendo, saltè mediante alio corpore, tãquam instrumento, vt dictum.

14 **A**ssertio VIII. An vero possit Angelus per seipsum immediate corpori imprimere impetum, seu qualitatem motiuam, vel non, incertum est, & vtrumque probabile. Probatur & declaratur. Affirmantem enim sententiam tradit Molina q. 110. a. 3. & Vasquez cit. d. 2. 18. n. 9. & suaderi potest. Tū quia vtroque modo posse mouere corpus, scilicet immediate per se, & mediante impetu seu impulsu, cuiusdam perfectionis est, quæ eū hominibus conueniat, non videtur deneganda Angelis, eū habeant virtutem motiuam multo præstantiorē, quàm homines. Tū quia eiusdem virtutis esse videtur, mouere aliquid violenter, & qualitatem motiuam transeuntem ad hoc imprimere.

15 **N**egatiuam autem velut probabiliorē tuetur Suarez Metaph. d. 35. sec. 6. n. 24. & 25. tamen si hic cit. l. 4. c. 3. 1. à n. 9. rem in medio dubiâ relinquat, ratus vtramque partem esse probabilē. Ratio est. Tum quia ex comuni Doctorum sententiâ, Angeli non possunt aliqd extra se efficere immediate, præter motum localem, non autem aliquam qualitatem, qualis est etiã impetus ille seu impulsus, qui nihil aliud est, omnium sententia, quàm qualitas motiua. Tum quia ex suo genere perfectior est modus ille mouendi per seipsum immediate, quam mediante impetu, non solum quia magis conaturalis est, vt dictum, sed etiã quia hac ratione motus ipse magis in potestate mouentis est, eiusq; arbitrio plenius subiacet. Cū ergo Angelus facile possit omnia mouere immediate per seipsum, vt ex dictis colligitur, non opus habet vni productiuam impulsus: præterquã quod ipsum etiã impulsus, si eo quandoque opus est, efficere potest saltè mediante alio corpore, velut instrumento, vt dictum: sicut etiã ceteras qualitates & formas, quas corpora per seipsa immediate produciunt, Angeli non possunt producere, nisi mediantibus causis secundis vt dicitur. Ex quibus etiam patet responsio ad contraria fundamenta.

16 **A**ssertio IX. Vis motiua Angeli determinata est, non solum quoad pondus mobilis, seu qualitatem corporis mouendi, si in motu resistentiã habeat: sed etiã quoad velocitatem motus, in quocumque demum mobili efficiendi: ita vt non possit Angelus na-

turaliter quocumque velit corpus & quanta velit celeritate loco mouere, sed vt determinatã suãque viribus non imparē molē ea celeritate mouere possit, quæ naturalis ipsius Angeli perfectioni respondeat. Ita ex comuni & certa Vasquez d. 197. Suarez Metaph. d. 35. sec. 6. & hic l. 4. c. 3. 2. & Deirius l. 2. disquisit. Mag. q. 16. vbi etiam contrarium damnasse fertur articulus quidam Parisiensis.

Ratio est. Quia virtus motiua Angeli finita est: Ergo determinata ad certam veluti quantitatem obiecti, & velocitatis perfectionem. Dixi tamen, si mobile resistentiã habeat: hinc enim tantum, & non ex ipsa præcise magnitudine mobilis petenda est limitatio & determinatio virtutis motiue. Quod si corpus resistentiã ad motum non habeat, vt est cœlū, nil obstat, quo minus aliud maius etiã in infinitum synkategorematicè ab Angelo moueri possit, vt rectè Suarez hic lo. cit. & particulatim dicitur d. 3. q. 4. dub. 3. Sicut ob eandem causam diximus supra, posse Angelum non resistentem etiam superiorem à quolibet inferiori Angelo moueri.

E contrario, si mobile resistentiã habeat, vt habent omnia grauiora, imo etiã omnia sublunaria, siue ex se, siue ex parte medij, fieri poterit, vt mobile tantum sit resistentia, quæ ab Angelo naturaliter superari non possit, vt credible est, re ipsa ob hanc quoque causam, etiã abstrahedo à lege Dei hoc impediēte, totã terrã ab vno Angelo moueri non posse. Vt vero nonnulli docuerunt, posse Angelum seipsū maiori & maiori celeritate in infinitum mouere, eo quod resistentiã non habeat, ita existimat Suarez hic non improbabile, posse Angelum qualibet maiori celeritate in infinitum mouere cælum, aliudue mobile, quod nullã resistentiã habeat: sed contrarium est verius, vt ipsemet fateatur, & suo loco dictum supra q. 2. du. 8. De motu vero celorum per Angelos pluribus agetur d. 6. q. 4. dub. 3.

D V B I V M III.

Quid particulatim de translatione sagarum ad earundem conuenticula sentiendum: an vere, & quæ ratione à diabolo transferantur.

Ad S. Thomæ p. 1. q. 110. art. 3.

1 **Q**uia generalis doctrina per se parum utilitatis habet, nisi quoad opus est, etiam ad particularia, velut ad praxin possit applicari, operæ pretium est, illam multorum iudicij ventilatam questionem, cum tradita hæctenus doctrina coniunctam discutere, an nimirum, & qua ratione sagæ seu striges, vtriusque sexus, à demone verè & corporaliter transferantur, ad nocturna illa, quæ omnium ore celebrantur, conuenticula, in quibus omnium generis nefaria crimina, nefandaque voluptates exercent. Quæ questio tamen ad iudicia de sagis rite ferenda non parum habeat momenti, non tamen ad tribunalia iudicum, sed cathedras Theologorum ventilada pertinet, vt potè ex principijs Theologicis potissimum, non ex fori legibus decidenda.

2 **S**unt autem hæc de re vniuersim duæ scriptorum sententiæ. Prima vniuersim negat, sagas siue

striges

striges verè & corporaliter ad eiusmodi conuenti-
cula à dæmone transferri; rati eas trãlationes so-
lum esse phantasticas, & delusiones imaginarias, à
dæmone huic hominum generi missas, vt somnijs
delusi existiment; se vere corporaliter à dæmone
transferri, cum re ipsa tamen domi immobiles perse-
uerent. Ita sentiunt nò solum A catholici Scripto-
res communiter Wierus, Codelmanus, Agrippa, &
Sectariorum huius temporis Antesignani; Luthè-
rus & Melancthon, quos referre Martinus Delrius
lib. 2. Disquisit. Mag. q. 16. sed ex ijs etiam, qui Ca-
tholicum nomen profitentur; non pauci Iure con-
sulti seu phisici apud eundem, tum Itali, in quib⁹
Ponziuib⁹, lib. sing. Porta, Alcicatus; tum Galli,
speciatim Duarenus, Ærodius, Michael Montan⁹;
& ex Hispanis, F. Amul lib. sing. Author Forta-
litij, Martinus de Sarmes; denique ex Germanis,
Philippus Camerarius, Vlricus Molitor, Leonar-
dus Vairus, & alij.

3 Cuius quidem sententiæ fundamentum præci-
puum petitur ex Iuris Canonici decreto, Can. Epi-
scopi 26. q. 5. qui tribuitur ibidè Cõcilio Acqui-
rensi seu Ancyrano c. 1. Verba autem Canonis ita
habent: Episcopi, corumq; ministri, omnibus modis elabo-
rare studeant, vt perniciosam, & à Zabulo inuentam sor-
tilegam magicam artem, ex parochijs penitus eradiciant; &
si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatore
inuenierint, turpius debone statum, de parochijs suis eici-
ant. Ait enim Apostolus (ad Tit. 3.) Hæreticum homi-
nem post primam & secundam correptionem deuota; sciens
quia subuersus est, qui huiusmodi est. Subuersi sunt, & à
diabolo captiui tenentur, qui relicto Creatore suo, diaboli
suffragia quarunt: & ideo tali peste debet mudari sancta
Ecclesia. Hæc prima pars Canonis est. Sequitur altera.

4 Illud etiam non est omitteudum, quod quedam scelerata
mulieres, retro post Satanam conuersæ, dæmonum illu-
sionibus & phantasmatibus seductæ, credunt & profitentur,
se nocturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum
Herodiade, & innumera multitudine mulierum, equitare
super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia in-
tempeste noctis silentio pertransire, eiusq; in stationibus obe-
dire, velut dominæ; & certis noctibus ad eius seruitium
euocari. Sed vnam hæc sola in sua perfidia perijserunt, &
non multos secum ad infidelitatem interitum pertraxissent.
Nam innumera multitudo, hæc falsâ opinione decepta, hæc
vera esse credunt, & credendo à rectâ fide decipiunt, &
errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis,
aut Numinis, extra vnum Deum arbitrantur. Hæc est
propositio de sagarum ei⁹ temporis criminis & infide-
li persuasione, sequitur decretum & constituti-
o, cui simul adiungitur ratio & declaratio.

5 Quapropter Sacerdotes per Ecclesias sibi commissas, po-
pulo Dei omni instantia predicare debent, vt nouerint, hæc
omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu ta-
lia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Si quidè ipse Sa-
tanæ, qui transfuguratur in Angelis lucis, cum mentē cui-
uscunq; muliercula ceperit, & hanc per infidelitatem sibi
subiungauerit, illico transformatur se in diuersarū species per-
sonarū, atq; similitudines, & mentē, quâ captiuâ tenet, in
somnia deludens, modo læta, modo tristia, modo cognita,
modo incognita persona ostendens, per decia quæq; deducit:
& cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in
animo, sed in corpore euenire opinatur. Ad confirmati-
onem autem rationis spectant sequentia.

6 Quis enim non in somnijs, & nocturnis visionibus extra
se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquã vide-
rat uigilando? Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc
omnia quæ in solo spiritu fiunt, etiã in corpore accidere arbi-
tretur? cū Ezechiel Propheta (c. 1. 2. & c.) visiones Dñi
in spiritu, non corpore vidit, & Ioanēs Apostolus Apocaly-
psis Sacramentū, in spiritu, non in corpore vidit & audiuit,
sicut ipse dicit, statim inquit (Apocal. 1. v. 10.) fui in spi-
ritu. Et Paulus (2. Cor. 12.) non audeo dicere, se raptū in
corpore. His denique subiungitur conelusio Cano-
nis, in qua definitio repetitur & extenditur.

7 Omnibus itaq; publice annuntiandū est, quod qui talia, &
his similia credit, fide perdit, & qui rectâ fidem in Domino
non habet, hic nō est eius, sed illius in quē credit, id est, dia-
boli. Nā de Domino nostro scriptū est, (Ioan. 1. v. 3.) Omnia
per ipsum facta sunt. Quisquis ergo aliquid credit posse fie-
ri, aut aliquā creaturam in melius aut in deterius immu-
tari, aut transformari in aliã speciem, vel similitudinem,
nisi ab ipso Creatore qui omnia fecit, & per quem omnia
facta sunt, procul dubio infidelis est, & pagano deterior.
Ita Canon.

8 Ad quem, vt apparet, respiciens Burchardus li.
19. c. de arte magica, ita scribit: Credidisti, vt aliqua
famula sit, quæ hoc facere possit, quod quedam à diabolo
decepta, se affirmant necessario & ex præcepto facere, id
est, cum dæmonum turba, in similitudinem mulierum
transformata (quam vulgare stultitia Holdam vocat)
certis noctibus equitare debere, super bestias, & in eodem
se consortio annumeratam esse, si particeps fuisse istius in-
credulitatis, annum vnum per legitimas ferias penitere
debes. Ex quibus satis patet fundamentum primæ
huius sententiæ.

9 Sed nihilominus vera & certa est contraria
sententia, striges non raro etiam vere & corpo-
raliter ad sua illa conuenticula à dæmone tran-
sferri. Ita nunc habet communis Theologorum ac
Iuris peritorum inter Catholicos sententia: quam
ex Theologis tradunt Guilielmus Parisiensis part.
vlt. de vniuerso c. 23. Abulensis in c. 4. Matth. q.
47. Syluester V. Hæresis. n. 3. Caietanus 2. 2. q.
95. a. 3. Alphonsus à Castro de hæ. panit. c. 16.
Sixtus Senensis l. 5. Biblioth. annot. 73. Victoria
relect. de Mag. q. 7. Picus Mirandulanus l. 3. dia-
logo strig, Angles in 2. q. vn. de Mag. a. 4. Bins-
feldius conclus. 11. Delrius lib. 2. Disquisit. quæst.
16. & lib. 5. sect. 16. & apud eundem ex Canonis-
tis Turrecremata, Remigius, Grillandus, Basi-
nus, Pegna, Arnoldus & Malleus Maleficarum; ;
quos sequitur Nauarrus Man. cap. 11. numero
38. Idem habet Inquisitorum fidei à summis Pon-
tificibus constitutorum, & omnium in Italia, Hi-
spania, Germania, Gallia, Ecclesiasticorum tri-
bunalium communis sensus & praxis, vt videre
est, tum ex gestis & fama publica, tum ex diuersis
Bullis Pontificum ad Inquisitores fidei cõscriptis,
speciatim Innocentij VI. Iulij III. Adriani VI. Cle-
mentis VII. relatis apud Binsfeldium edit vlt. &
Delrium lib. 5. sect. 16.

Idque probatur non solum constanter & con-
cordi confessione ipsorum vtriusque sexus vene-
ficorum; sed etiam alijs varijs aliorum experimē-
tis, & oculari inspectione, quibus fides sine te-
meritate denegari non potest, vt videre est apud
citaros. Quibus accedit Theologica ratio. Nam

vt dub. 1. & 2. probatū est, Angeli tam boni quam mali habent naturalem vim & potentiam corpora localiter mouendi, qua proinde etiam demones reipsa facile vtuntur; sicubi & ipsi hoc suis rebus opportunum esse norint; & Deus, vt id faciant, permiserit: non est autem ratio, cur vniuersim Deus id fieri prohibeat: cum & olim in rebus alijs, & in seipso fieri hoc permiserit; & potestatem sepe non minorem permittat dæmonibus, ad alia mala hominibus inferenda, vt in Energuemenis videre est.

10 Ceterum qua ratione hæc veritas cum citato Canone conciliari possit, non eodem modo explicant authores. Nauarrus loc. cit. Man. cap. 11. num. 38. citatum Canonem ita explicare videtur, vt communiter quidem & regulariter locum habeat: nihilominus in aliquo raro casu etiam oppositum verum habere possit. Ita enim cum hunc Canonem citasset, scribit: *Peccat mortaliter qui credit, veneficos, aut veneficas, vel frigis corporaliter per aëra vehi, ad diuersa loca, vt illi existimant. Quamuis credere, quod aliquando, licet raro, dæmon aliquis de loco in locum, Deo permittente, transportet, non est peccatum: & experientia Iudicum conperitum est, in Germania, & traditur in malleo maleficarum & probatur rationibus late deductis ibidem.* Ita Nauarrus; in quem sensum etiam citatum Canonem intellexisse videtur Caietanus loc. cit. quæ pro se allegauit Nauarrus. Verum si Canonis mens fuit, penitus negare translationem, non licet exceptionem ab eo facere.

Alij vero putant, hunc Canonem non spectare ad nostri temporis frigis; sed alias mulieres illas, quæ describuntur in eo Canone: quasi nostræ quidem corporaliter transferantur; non tamen de illis hoc sentire fas sit, ita definiente Canone. Ita Alphonsus à Castro lib. 1. de punit. hæret. cap. 16. sed reuera parua est differentia inter vtræque mulieres; nec quoad translationem ratio vlla diuersitatis, ceterillæ solum phantastice, hæc reuera transferri à dæmone existimari possint, vt recte etiam Vasquez disput. 184. cap. 3. num. 16.

Alij vt breuius, & vndiquaque ab hoc Canone se expediant, putant, hunc Canonem nullius auctoritatis esse. Quod fuscè persuadere conatur Delrius lib. 5. Disquisit. Mag. sect. 6. & 16.

11 Equidem de hac re sane graui & difficili iudico. Primum existimo, huic decreto Ecclesiastici Canonis auctoritatem derogari non posse: quod his rationibus probatur. I. Quia Canon hic corpori Iuris Canonici, & iam olim ab antiquo, & nouissime à Gregorio XIII. recognito & approbato, ita insertus est, vt nullo verbo aut signo, quod in alijs supposititijs fieri solet, ei Canonis Ecclesiastici auctoritas abrogetur.

II. Quia à glossa, alijsque Canonistis & interpretibus ibidem ita receptus est, vt nec vnus quod sciam Canonista eum repudiet, quem ita etiam, vt diximus, recipiunt Burchardus, Nauarrus locis citatis: nec Theologi hætenus eum repudiarunt; sed defendit recens etiam Suarez tom. 1. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. n. 26. nec dubitant Vasquez disp. 184. cap. 3. & Valentia disp. 4.

q. 2. pun. 2. Durum est autem in materia proprie Canonica, & Canones concernente, à communi Canonistarum omnium caterorumque Doctorū sententia recedere.

III. Idem Canon prima etiam origine suamaximæ & vetustissimæ auctoritatis esse comprobatur; cum sit vel ipsius Concilij Ancyranum I. vt Gratianus. & communiter Canonistæ, & Doctores in decreto ibidem notarunt; non quidem vnus ex ordinarijs eius Concilij Canonibus, sed ex quadam appendice, seu generali decreto ab eodem Concilio edito, vt referunt Binius tom. 1. Conciliorum (vbi etiam Concilium illud Ancyranum refertur approbatum à Concilio Nicæno) & Carranza in summa Conciliorum, sub finem Concilij Ancyranum, vbi refert, id approbatum, à synodo Trullana can. 2. vel certe fit Damasi Papæ, è quodam Concilio Romano, vt sentiunt Baronius Anno Christi 314. & Binius loc. citat. Quandoquidem proflus similia leguntur in vita Damasi Papæ, quæ exstat Romæ, in peruetusto de vitis Sanctorum Codice S. Mariæ Maioris; vbi postquam reliqua relata essent ex synodo Romana, in qua Damasus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur, *anathematizatos in ea synodo esse, maleficis, superstitibus, & incantationibus seruientes: ac simul, ne quis alio hoc trahat, expressa fit mentio earum mulierum, quæ putabant, se nocturno silentio, cum Herodiade, & vniuersa multitudine mulierum, super bestias equitare, & multa terrarum spatia peragere, vt refert recens quadam annotatio Gregoriana editionis Decreti. Et fieri etiam potest, vt Canon ille à Concilio Ancyrano dudum editus, denuo quasi renouatus, & ad praxin reuocatus fuerit decreto Damasi, vt bene Suarez loco cit.*

IV. Accedit, quod de mulieribus illis eadem habentur tom. 3. Augustini lib. de spiritu & lit. cap. 28. qui est non sit Augustini, sed authoris non paulo recentioris, est tamen liber doctus & pius, vt censet Bellarminus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis in Augustino: & multo verisimilius est, hunc auctorem ex illo decreto partem descripsisse, quam contra.

V. Denique nullum est firmum argumentum, quo probetur, Canonem illū supposititium esse, imo nullum fere aliud, quam quod à materiæ in eo decisæ & assertæ inconuenientia nouiter à nonnullis desumptum est; quod argumentationis genus ad conuellendam antiquorum scriptorum, & antiquitus receptorum auctoritatem, & per se odiosum, & sæpe fallax, & hoc loco importunum infirmumque est; cum sine vilo absurdo Canonis illius doctrina recte explicari & defendi possit, vt mox dicetur.

Neque admittere aut credere possumus, quod sine sufficienti probatione asserit, an suspicatur Delrius cit. lib. 5. sect. 6. quædam quæ scilicet minus probantur, à Burchardo, vel alijs inserta; cum ea dudum ante Burchardum, siue in decretis ipsius Concilij Ancyranum, siue in vita Damasi legantur; vt taceam auctorem libri de spiritu & litera locis citatis. Ex quibus omnibus concludimus, hunc Canonem, secundum id, quod in eo

per se & principaliter intentum ac definitum est, plane habere vim Ecclesiastica regulæ. Et hoc est primum pronuntiatum, quod de hac re statuum⁹.

Secundo dico, priorem partem citati Canonis nihil habere difficultatis, sed plurimū utilitatis & solidæ prudentiæ: vt magi scilicet & venefici deprehensi *curpiter de honestat*, ex Ecclesia seu fidelium congregatione eiciantur. Ex quo patet etiam erimen hoc iam olim à foro imprimis Ecclesiastico fuisse diiudicatum: id quod postea etiam Ecclesiæ praxis non immeritò obseruauit. Cum enim ipsa per se Magia, Infidelitatis, Idololatriæ, & sacrilegij crimina; quæ in veneficis præcipua esse solent, plane ad forum Ecclesiasticum spectent, ac simul etiam circa consuetudinem nefariam cum diabolo, aliorumque maleficiorum perpetratiōnem, quam plures sæpe difficultates sese ingerant, quæ non solum prudentem Iuriconsultum, sed & acutū quoque Philosophum, grauemque Theologum exercere ac dubium reddere possint, plane optandum videtur, vt præter humani Iuris peritorum prudentissimos quosq; & piissimos Iudices, etiā Theologus grauis & eruditus, tam graui ancipitiq; & periculoso Iudicio, quasi Inspector siue director adiungatur; eo saltem loco futurus, quo commode ab alijs consuli possit. De quo plura tomo 3. de processu aduersus sagas.

Tertio. Sed & quod ad posteriorē eiusdem Canonis partem attinet, in qua de mulierum translatione agitur, cum omnes quidem fateantur, sæpe numero mulierculas illas præstigijs ac somnijs à diabolo immixtis deludi, vt existimēt, se vere trāsferrī, cum reuera non transferuntur: illud mihi etiam simul persuadeo, nō malè, nec imprudenter scripsisse Caietanum, & Nauarrū locis citatis, qui censent, sapius quoad hoc deludi sagas, quā vere localiter transferri; quod etiam sentit Vasquez d. 184. c. 3. csi post Iaquerium, Sprengerum, Binsfeldium, contrarium sentiat Delrius l. 5. sect. 16.

Moucor his rationibus. I. Quia modus hic operandi, & per delusiones phantasticas decipiendi hominem, magis est familiaris & consentaneus dæmoni, qui mendacij Pater est, & ab imposturis diabolus dicitur. Patet hoc in alijs eiusdem operibus, quæ erga sagas exercet, vt cum pecunijs, epulisque falsis & præstigijs sapiissime sagas decipit & ludificat. Et cum dæmon ex assensu & approbatione etiam phantasticorum criminum parem propemodum fructum, in animarum perditione, Deique offensa positum, habeat, parum ipsius interest, virtutene, vt ita dicam, an fraude vincat, animasque irretiat.

II. Delusio eiusmodi phantastica, facilissima est diabolo, iuxta doctrinam generalem S. Thomæ 1. p. q. 111. a. 3. & q. 16. de malo a. 11. præsertim circa id genus mulierculas pathicas & plerumque semifatuas, si non etiam, vt Caietanus loquitur, *insensatas ac melancholicas veulas*. E contrario realis illa & corporalis translatio non leui etiam opere & labore constat diabolo: non solum quia iumētū quodammodo operā præstare debet tā vilib⁹ propudijs; sed etiā quia in corporibus phantasticis cōpungēdis, varioq; adornādo apparatu epularum, lymphoniarum, &c. vario opus est labore & industria.

III. Cum sine diuina permissione nihil horum à diabolo fieri possit, iure creditur, facilius à Deo permitti, vt somnijs & imaginationibus deludat sua mancipia, quam externa & reali translatione toties oblectet.

IV. Cū pleræque ex strigibus sint matrimonio iunctæ, quæ in eodem cum viris choro cohabitare solent; impossibile esset moraliter, si frequenter totis propemodum noctibus à viris abessent, quin earum absentia à viris notaretur: & tamen cum sæpe decem, viginti, triginta & amplius annis in eo statu veneficij viris cohabitarent, nunquam tamen audimus, à viris aut earum præsentiam fuisse desideratam, aut absentiam nocturno & suspecto illo tempore animaduersam. Dicere autem, quod mariti vel ab ipsis vxoribus sagis, vel à dæmone, immixto tam profundo somno aut somnio, vel etiā substituto vxoris loco, trabe aut phantastico corpore, & inter tot conatus nunquā fallente euentu, quasi pro arbitrarij deludantur, videtur incredibile: Tum quia patribus familias quamplures facile seu ordinariæ seu extraordinariæ solent occurrere causæ rumpendi somnum. Tum quia incredibile est, Deum facile & ad eò frequenter permittere, vt innocui mariti, præsertim etiam alieno corpore substituto, non sine peccati periculo, quasi pro arbitrarij diaboli deludantur.

V. Multa etiam ex his sagis, tum coniugata, tum soluta puella, de nocte, tum ferreis clavis in fenestras inductis, tum oclussis foribus cubi culi, & huiusmodi domus ita quasi oblectæ sunt, vt nec aperire pronum sit diabolo fores, quin aliquis subinde stropitus audiatur; nec tamen nisi apertis tantis educere possibile sit, vt infelix diceretur.

VI. Ipsamet sagarum confessiones rem sæpe dubiam admodum reddunt. Tum quia non consentiunt in denuntiatione frequentationis conuenticulorum, quæ inter se complices ipsæ celebrarint, & adiuerint; tum quia per rimas, fenestras, aut foramina tam angusta, sæpe etiam in aliena forma felis, aut muris, aut auis, à diabolo abductas se fuisse consententur, vt nulla ratio permittat credere, eiusmodi translationes fuisse veras, & non phantasticas. Præterquam quod aliqua frequenter, aliæ non nisi raro corporales fieri translationes, præsertim coniugarum, asserunt.

VII. Viri pij, docti, & prudentes, qui diu eiusmodi faminarum confessionibus audiendis operam dederunt, partim & quidem non raro dubij & perplexi redduntur; an reuera ijs, quæ in hoc genere sibi cōtigisse asserūt sagæ, sit fides habēda; an potius delusæ somnia pro factis narrēt; partim etiā manifestè experiuntur, nō raro delusiones & somnia esse, quas ipsæ corporales translationes esse firmissime sibi persuaserunt.

In quo genere Caietanus, qui tamen vt apparet, non diu admodum hanc materiam tractauit, duo exempla notatu digna refert cit. 2. §. q. 95. a. 3. cuius verba referre placet: *Contingit, inquit, & secundum interiorē sensum apparitiones dæmonem causare, vel in alienatione à sensibus, sive per nimiam attentionem, accidit superbis contemplatiuis;*

qui à

qui à demone illuduntur in varijs imaginibus; siue per unctionem corpoream, ut accidit his, qui ire se credunt, vespere quinta feria, ad ludos Dianæ, vel similia diabolica. Sunt enim hæc in imaginatione, ut experienti teste visum est à fide digna persona, quæ mihi narrauit, se vetulam illam, quæ promiserat, se ituram in suam cameram, nocte illa inuenisse nudam, in propria camera insensibiliter conpositam. Unde & postea conuertit eam ex tali confusione.

Ego quoque ab una muliere amante quendam, scio, quod diabolus vnxit eam nudam, suadens illi, quod sic duceret eam ad domum sui dilecti, & postmodum, postquam fuit extra se multo tempore, & crederet se cum dilecto suo fuisse, & c. inuenit se in suo loco, ita lassatam, quod refacillatione indiguit. Et c. Et nisi ego declarassem ei, quod imaginatio fuit, & ex tali imaginatione ita lassatus, nesciret forte usque hodie, quod illud non fuerit in veritate. Ita Caietanus, & similia referuntur etiam apud Abulensem in cap. 13. Gen. q. 354. Delrium & alios, & ab ipso etiam Augustino lib. 18. de ciuit. cap. 18. Est ergo probabile, sæpius hac in re deludi sagas, quam vere transferri. Denique hoc saltem etiam probat autoritas citati Canonis; in quo idem etiam non definitur tamen supponitur, ut dicemus.

Quarto nihilominus moraliter certum est, sagas quandoque ad eiusmodi conuenticula à diabolo vere transferri; neque id de nostris strigibus, iam ab annis circiter centum quinquaginta publice cognitum (ut post Bernardum Commensem notauit Delrius cit. lib. 5. sect. 16.) vilo modo negari potest, ut superius probatum est. Neque defunt vtiles regulæ, quibus eiusmodi phantasticæ translationes à veris discernantur, ut videre est apud Delrium ibidem. Sane quidem putandum, minime est, striges à dæmonibus, è quibuslibet etiam occultis locis ita transferri, ut muros ipsos, aliæue vlla corpora penetrent: sed fit ea ex locis occultis translatio, aut silenter celeriterque remotis, ac mox rursus repositis ianuarum repagulis, aut per caminum, seu fenestram, tali corpori saltem presse capiendi sufficientem; non unquam etiam forte tabula remota, ac denuo restituta; quod de muro fieri ita subito posse, non videtur. De qua re vide Petrum Tyraem de locis infestis, & Delrium lib. 2. q. 16. & 17.

Quinto. Id vero quod de reali translatione sagarum diximus, cum definitione Canonis citati non pugnare, ita declaratur. Mens enim & intentio Canonis eo minime spectabat, ut definiret, an mulieres illæ re ipsa ad nocturna illa conuenticula à diabolo deferretur; sed an eo modo deferrentur, quo mulieres illæ deferri se iactabant, in ipsius Christianæ fidei perniciem & contumeliam. Nimirum palam affirmando, se veluti ad diuini cuiusdam numinis commercium ac societatem adscitas, non à malo demone raptatas nec eo comite deductas, sed Diana Dea olim paganis celebrata siue Herodiade (ad Diuorum itidem felicitatem euecta) euocante ac honorifice ducente, bestijs quibusdam, ad hoc seruitium diuinitus destinatis, inquitantes, multarum terrarum spatia peragraré, noctesque certas in eius, siue Dianæ, siue Herodiadis seruitio religiose consumere.

Id quod cum alij quam plures, inquit Canon, impie credant, paganorum errore impie inuoluntur; aliquid diuinitatis, aut numinis extra unum Deum arbitrantur: cum tamen hæc profus sint falsa; eaque phantasmata, non à diuino, sed à maligno spiritu proficiantur; qui in omnibus varijs modis homines, præsertim mulierculas eiusmodi, iam antea per infidelitatem sibi deuinctas, solet deludere. Quo fit, ut cum solus spiritus eiusmodi phantasmatum illusionem patiatur, mens iam illa infidelitate impie præoccupata, ea non in animo, sed in corpore euenire opinetur.

Sed & aliorum etiam hominum nullus est, qui non plurimis visis & phantasmatibus in somno quandoque deludatur, neque tamen quisquam tam stultus est, qui hæc omnia (in somnijs scilicet visis) quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur. Neque vero vel ipsorum etiam Prophetarum & Apostolorum, speciatim Ezechielis, Ioannis, & Pauli diuina visiones & raptus in corpore, sed in mente acciderunt; quanto ergo minus mulierculas istas, vtique diuini spiritus familiaritatem iactet, ipso etiã corpore vere à diuino quopiã Numine, in alienas terras rapi credendum est.

Palam itaque omnibus denunciandum, eos qui talia, & his, quæ à mulierculis istis impie iactantur, similia credunt, fidem perdere, ac in diaboli potestate transire. Vnus est enim Deus, & Dominus, per quem facta sunt omnia. Quisquis ergo credit, aliquid fieri posse, aut creaturam vllam in aliam speciem, siue similitudinem posse transmutari, ab alio quopiã Numine, præterquam ab ipso vnico Creatore cœli & terræ, infidelis; & quia à vera fide Apostata, pagano deterior est. Hactenus Canonis sententia, quam ita etiam comuniter tradunt Doctores, speciatim Turrecremata in illum textum art. 3. Abulensis in c. 13. Genes. q. 354. Syluester V. Hæresis 3. Suarez cit. rom. 1. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 16. fin. & ferè Delrius lib. 5. sect. 16.

Atque hanc esse ipsissimam mentem, & quasi paraphrasin Canonis illius, quoad posteriorem illam partem, ex ipsis verbis Canonis aperte intelliget, quisquis hanc interpretationem cum ipso Canone voluerit conferre: præsertim quando in eo tam aperte Dianæ, paganorum Deæ, fit mentio; simulque dicitur, muliercularum istarum, aliorumque similiarum persuasionem, fuisse in perfidia & infidelitate coniunctam, & errorem paganorum inuoluisse; cum aliquid diuinitatis aut Numinis, extra unum verum Deum arbitrentur. Item cum in ipsa definitione Canonis asseritur, talia phantasmata non à diuino, sed à maligno spiritu mentibus fidelium irrogari. Vbi vides, definitionem Canonis eo non spectare, vt ea translatio quoad substantiã habeatur phantastica; sed vt à diuino aliquo eiusmodi spiritu, pfecta non credatur.

Et mox quidem in modo diabolica deceptionis explicando, ea ratio inuitur, qua ipsa etiã translatio phantastica esse significetur: poruisset enim alias Canon dicere, transferri quidem illas subinde, ac non à diuino, sed à maligno spiritu, Dianæ aut Herodiadis speciem assumente: verum illud nec definitur; sed solum vt ratio & modus facilis rem definitam explicandi additur; qui vt plurimum fortassis etiam in illis mulierculis à

diabolo

diabolo fascino locum habebat; nec vsquam asseritur, translationem veram à diabolo nunquam fieri; sed non fieri ab aliquo Numine gentilitio, vti secum fieri mulierculæ illæ palam gloriabantur. Quæ proinde tametsi quoad ipsam substantiam criminis, ipsorumque etiam diabolicorum conuenticulorum impiam celebrationem, cum nostris strigibus planè conuenirent; tamen ea gloriatione & sacrilega iactatione alieni Numinis à nostris differabant: tametsi nostræ quoque striges cum vnus veri Dei fidem abiurent, & demonium cultui ac venerationi se se addicant, vtique alium quoque Deum, nempe diabolum ipsam, sibi pro numine constituant: sed quem tamen palam velut Deum profiteri & iactare non audent.

18 Quo fit, vt neque Burchardus, neque Nauarrus locus supra citatis, mentem Canonis satis affectui fuerint; neque tamen ex eo quicquam argumenti desumi possit, ad probandum, striges nostri temporis à diabolo ad conuenticula illa magica, quantumuis dissita non transferri.

D V B I V M IV.

An etiam sit in Angelo naturalis vis seu potentia productiua alius cuius substantiæ vel qualitatibus: Et quid speciatim de sagarum conuersione in varias formas animalium, tempestatumq; noxiarum concitatione sentiendum.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

DE hac re sequentes assertiones statuo. Assertio I. Non est in Angelis potentia, immediate aut per se productiua vllius substantiæ; quare nec possunt ipsi vllam formam substantialem per se ac propria virtute producere. Ita Sanctus Thomas cit. quæstione 110. artic. 2. Bonauentura in 2. distinct. 8. part. 1. artic. 2. quæst. 2. Albertus dist. 7. art. 8. Egidius quæst. 3. art. 1. Richardus artic. 4. quæst. 17. Durandus quæst. 4. Scotus d. 8. quæst. vn. Argentina quæst. 1. art. 2. Ballolis quæst. vn. Ferrariensis 3. cont. gent. cap. 103. omnesque recentiores, quam idcirco etiam Vasquez disp. 218. cap. 1. vocat *concordem scholasticorum sententiam*; & Suarez hic libro 4. cap. 25. num. 4. ait, *eam sine magna temeritate non posse negari*; quicquid & Plato olim dixerit apud Augustinum libro 12. de ciuit. cap. 24. Angelos ex præiacente materia produxisse res corporeas; alijque nonnulli hæretici apud Irenæum, & Epiphanium contra hæres. damnati idcirco in Concilio Bracharensi I. can. 8. & 12. & fortè etiam notati ab Apollolo Coloss. 2. versu 8. & 18. creationem etiam quarundam substantiarum Angelis tribuerint. Contra quem errorem disserit S. Thomas 1. part. quæst. 44. art. 1. & quæst. 45. art. 1. & 5. & quæst. 61. art. 1. & quæst. 65. art. 1. & 3. & dictum non nihil supra quæst. 1. dub. 1.

Tom. I.

2 Probatur assertio primum autoritate. Ita enim videtur definitum in Concilio Bracharensi cit. can. 8. vbi dicitur, *Si quis credit, quod aliquantus naturalis diabolus in mudo fecerit: tonitrua & fulgura, & tempestates & siccitates, ipse diabolus auctoritate sua faciat, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.* Et can. 12. speciatim de plasmatione hominis: *Si quis plasmationem humani corporis, diaboli dicit esse figmentum, & conceptiones in utero matrum, operibus dicit demonum figurari; propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichæus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.* Quanquam cum hoc loco directè agatur contra Manichæos & Priscillianistas, qui hæc creaturas tanquam opera diaboli incusabant, mens fortassis non fuit, vniuersim negare, Angelos habere potestatem aliquã Deo primo auctori subordinatam per se producendi aliquas substantias. Huc spectat etiam Canon *Episcopi* 26. quæst. 5. ex Concilio Ancyrano citatus dub. præced. quem ad hoc propositum etiam adducit Vasquez loc. cit. n. 5. Idem docent Ambrosius lib. 1. de fid. cont. Arian. cap. 8. & Augustinus lib. 12. de ciuit. cap. 24. & lib. 3. de Trinit. c. 7. & 8. Leo episc. 93. ad Turibium cap. 8. & fauet etiam Aristoteles 7. Metaph. cap. 6. à text. 22.

3 Secundo probatur ratione. I. Quia ad has formas producendas, sunt aliæ causæ naturales per se constitutæ; & quidem non subordinatæ Angelis: Ergo neque necessaria est hæc vis agendi in Angelis, neque rectè eis attribui potest: Tum quia vt natura in necessarijs non deficit, ita nec amat superflua, præsertim plures causas secundas & particulares, toto genere diuersas, & inter se non dependentes, ad eisdem effectus per se producendos destinando. Tum quia cum Angeli sint superioris naturæ, quàm agentia corporea, sanè si ipsi per se haberent vim producendi substantias seu substantiales formas, par esset, vt agentia corporea illis subordinarentur.

II. Non est ratio, cur Angeli has potius formas substantiales, in se eminenter contineant, adeoque per se producere possint, quam alias; siue loquamur de formis actu existentibus, siue de possibili- bus; omnes autem in se continere eminenter, solius Dei proprium est.

III. Substantiæ naturales omnes, producunt substantias mediantibus accidentibus velut instrumentis naturalibus; ac sua natura necessariò actiuis & productiuis suorum effectuum; in Angelis autem nulla talis potentia est cogitabilis, præsertim quæ per se possit producere tam varios effectus; cum in ijs non sit alia potentia ad extra operatiua, quàm potentia locomotiua, cui tam varij ac diuersi, imo etiam contrarij effectus attribui non possunt; cum adæquatus eius actus sit motus localis.

IV. Accedit ratio Sancti Thomæ citat. quæstione 110. articulo secundo. Quia vna substantia non potest producere aliam corpoream substantiam, nisi vel totam illam eminenter contineat, vt Deus, vel habeat similitudinem cum effectu, saltem in modo essendi, seu compositionis substantialis ex materia & forma; vt sunt substantiæ corporeæ: quorum neutrum inuenitur in Angelis: Ergo, &c.

Q99

Assertio

4 Assertio I. L. Angeli per se non possunt etiam producere ullam accidens, seu qualitatem materialem corruptiuam. Ita cum Sancto Thoma, Richardo, Bonaventura, Argentina, Durando, Ferrarienti, locis citatis, ex communi, Gregorius de Valentia disp. 8. quæst. 5. punct. 1. Molina quæst. 110. a. 2. Fonseca lib. 7. Metaph. c. 7. q. 7. sect. 1. & 3. Vafquez disp. 218. capite 3. Suarez Metaph. disputatione 35. sect. 6. & hic libro 4. capite 26. Probatum tum alijs rationibus pro precedenti assertionem, adductis: tum quia si Angeli possent per se & propria virtute hæc accidentia producere; possent etiam per hæc ipsa producere formas substantiales; cum hæc accidentia sint naturalia instrumenta, siue dispositiones, ad producendam formam substantialem, verbi gratia, calor cum siccitate ad producendum ignem.

5 Assertio II. Angeli etiam per se non possunt producere ullam qualitatem materialem intentionalem sensibilem, puta lumen, aut species sensibiles. Ita citati. Etratio sumitur tum ex assertionem prima. Tum quia hæc qualitates, magis quam reales aliæ, ex sua propria ratione, certam causam efficientem deposcunt. Tum quia absurdum est dicere, Angelum posse per se illuminare aërem, absque alio corpore luminoso; item posse producere species visibiles, vel audibiles, sine obiecto; aut sonum sine ulla aëris percussione; hæc enim planè sunt incredibilia; & quæ si admittantur, facile aperire viam poterunt, ut Angelis etiam plures aliæ præternaturales actiones tribuantur.

6 Assertio IV. Angeli etiam per se non possunt producere ad extra ullam qualitatem, seu accidens, præter ubi, seu motum localem; eiusve impetum. Ita cum Sancto Thoma & communiori veterum ac recentiorum Gregorius de Valentia, Molina, Vafquez locis citatis, etsi contrarium sentiant primum Thomistæ quidam, qui dum docent, cum Sancto Thoma in 2. dist. 15. quæstione 1. art. 2. Angelos nonnunquam agere per corpora tanquam instrumenta, etiam eleuando illa ad agendum aliquid ultra naturalem virtutem corporum, aiunt, hoc fieri per impressionem virtutis, quæ sit qualitas quædam intentionalis, ut docent Soncinnas 7. Metaphys. quæstione 25. & alij nonnulli Thomistæ. Alij docent, posse ab Angelo produci ad extra saltem qualitates quædam intentionales spirituales, ut lumen, intelligibile, conceptus, species intelligibiles; ut retulimus supra quæstione 3. dubio 2. 5. & 6. & in ijs etiam Suarezium, tamen si hoc loco cit. capite 26. nullam eius rei mentionem faciat. Ratio est. Tum quia accidentia materialia non producuntur nisi à causis materialibus, ob dictam superius rationem: accidentia intentionalia non nisi ab obiectis, vel à causa eminenter continente ipsa obiecta, ut est Deus; vel etiam ab intellectu quidem, seu agente, seu possibili, sed actione solum immanente. Speciatim verò contra instrumentariam illam virtutem ratio est. Tum quia si Angeli producerent in corporibus eiusmodi qualitates instrumentarias ad operandum, ultra naturalem virtutem corporum, tum necesse foret, eos esse causas principales eiusmodi effectuum: quod ipsimet authores isti negant. Tum quia nulla opus est virtute eiusmodi instrumenta-

ria; cum ad eiusmodi effectus mirabiles & extraordinarios producendos, Angeli tantum applicentur actiua passiuus, nec ad eos adeo aliud conferant, quam conditionem sine qua non; qua posita, agentia naturalia sua virtute eos effectus producunt, ut rectè Molina loco citato, & dicitur assertionem sequenti.

7 Assertio V. Possunt tamen Angeli, applicatione agentium naturalium, seu causarum secundarum, in rebus naturalibus efficere, quicquid per easdem causas naturales effici potest: & tum ob celeritatem applicandi; tum ob solertiam miris modis eas inter se contemperandi, admirabiles sæpe effectus producere, qui secundum ordinarium alioqui nature cursum fieri non possent. Ita Sanctus Thomas quæst. 110. articulo 2. ad 2. & 3. & art. 4. ad 2. 3. & 4. & cum Magistro in 2. d. 7. omnes Doctores. Ratio est. Quia ut dictum dubio 2. & 3. Angeli possunt naturali virtute summa celeritate mouere corpora localiter, & quia cognitionem omnium rerum naturalium habent, ea singulari solertia & artificio inter se commiscere, ut mutua eorum actione effectus ipsis agentibus & dispositioni materiae proportionati admirabiles inde exoriantur. Qui tamen effectus non idè simpliciter sunt miraculosi, cum sanè in virtute naturali causarum naturalium contineantur; sed solum secundum quid, & quoad nos, ut dictum dubio primo. De qua re eleganter & eruditè disputat Augustinus citato libro 3. de Trinitate capite 7. 8. 9. 10.

8 Assertio VI. Non igitur possunt demones, siue Angeli, hominem seu corpus humanum conuètere & transmutare in bestias, seu corpora bestiarum: ac proinde transmutationes illa strigum in varias formas brutorum; puta luporum, scilicet, bufonum, ranarum, auium, &c. non sunt verè conuersiones, sed apparentes tantum, & fictitiæ. Ita Sanctus Thomas quæstione 114. articulo 4. ad 2. Caietanus, & Thomistæ ibidem, Petrus Tyræus de spiritu apparitionibus capite 14. Delius libro 2. quæstione 24. & communis Doctorum, quos citauimus pro assertionem secunda.

9 Probatum primò ex Augustino libro decimo octauo de ciuit. capite decimo septimo & decimo octauo, ubi hoc ex instituto docet & probat. Cum enim capite 17. obiectionem de Circe proposuisset his verbis: *Hoc Vatro ut astruat, commemorat, alia non magis incredibilia, de maga illa formosissima Circe, quæ socios quoque Physis mutauit in bestias, & de Arcadibus, qui sorte ducti transibant quoddam stagnum, atque ibi conuertebantur in lupos, & cum similibus feris, per illius regionis deserta vinebant. Si verò carne non vescerentur humana, rursus post nouem annos, eodem renato stagno, reformabantur in homines.*

Et capite decimo octauo addit sui temporis historias; Nam *est nos, inquit, cum effemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, ubi stabularias mulieres, imbutas his malis artibus, in caeso dare solere dicebant, quibus vellens seu passens viatoribus, unde in iumenta illico vertentur, & necessaria quæque portarent, postque perfuncta opera iterum ad se redirent; nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari: sicut*

Apuleius

Apuleius in libris, quos asini aurei titulus inscriptus, sibi ipsi accidisse, ut accepto veneno, humano animo permanente, asinus fieret, aut indicavit, aut finxit. Adhærespondet ipse cit. cap. 18. Hæc vel falsa sunt, vel tam iniustata, ut merito non credantur. Et infra: Nec sane demones naturas creant, si aliquid tale faciunt, de quibus factus ista vertitur questio, sed specie tenus, quæ à vero Deo sine creatura commutant, ut videantur esse, quod non sunt. Et addit: Non ita solum animum, sed nec corpus quidem vlla ratione crediderim demonum arte vel potestate in membra, vel lineamenta bestialia veraciter posse converti: &c.

10 Secundo probatur ratione. Tum quia, ut dictum, Angeli non possunt per se, aut formas substantiales, aut vlla accidentia materialia & corruptiua producere; sine quibus tamen ista conuersio fieri non potest; nec omnino quicquam in hoc genere possunt efficere, nisi quod vi causarum naturalium, earumque applicatione effici potest: at vero ut cito ac subito, ac solo alicuius V. G. casei aut veneni gustu, corpus humanum in bestiale vere & realiter transmutetur, nulla ratione fieri potest. Tum quia etiam si per causas naturales, aut etiam immediate per ipsos Angelos, posset subito ita in aliam figuram & temperiem commutari humanum corpus, fieri tamen non posset, ut anima humana illud informaret; utpote quæ certam, & humani quidem corporis, non bestialis, figuram ac complexionem & dispositiones requirit; ideo enim cum ab his dispositionibus notabiliter dimoueretur status humani corporis, mori hominem necesse est: postquam, autem anima semel à corpore separata est, non potest denovo vlla virtute naturali ad corpus informandum reuocari; alioqui posset Angelus naturaliter mortuos ad vitam reuocare. &c.

11 Fieri igitur eiusmodi transmutationes videntur tantum, (præterquam quod non nunquam mera figmenta sunt, ut de asino Apuleii, & similibus non immerito censet Plinius lib. 8.) siue quia sola phantasia strigum dormientium, aut etiam quandoque vigilantium à demone deluditur, ut existiment se esse, quod non sunt, vti etiam in Lycanthropiæ morbo accidere docet Pomponatius lib. 2. q. 28. siue quia dæmon effigiatum ex aere bruti corpus sagæ, aut sibi ipsi, loco sagæ per phantasia delusa, circumdat; vulnera simul vulneribus, in apparente bruti corpore, alicunde forte illatis, similia in corpore sagæ infligendo; siue quia aliquando etiam homini veras bruti exuias circumponit; aut verum animal, loco soporati vsipiam, ac somnio delusi benefici hominis substituit, agitatque, ut ferè etiam docet Augustinus citat. lib. 18. de ciuit. cap. 18. & pluribus persequuntur citati, atque etiam Alensis 2. part. q. 43. mem. 3. a. 1. & Gabriel in 2. d. 8. quest. 1. art. 2. 3.

12 Nec obstat, quod vxor Loth, eiusue corpus, in statum salis conuersa est Genes. cap. 19. v. 26. quodque Nabuchodonosor ad vitam & victum bestiarum redactus, Daniel. 4. vers. 30. Primo enim hæc non virtute Angelica, sed diuina facta sunt; neque impossibile est quicquam in hoc genere Deo, ut etiam notauit Augustinus cit. cap. 18. Deinde quod ad Nabuchodonosorem attinet, verius est eius corpus non fuisse transmutatum substantialiter in cor-

pus bestiale; sed potius in humano corpore ad vitam seu victum bestiarum translatum, ut indicatur cit. loco Danielis, vbi dicitur: Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus est, & fenum vrbos comedit, & roræ cæli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquirarum crescerent, & unguis eius quasi durum: manente nimirum nihilominus figura & idiomate humani corporis.

13 Assertio VII. Possunt quidem Angeli seu demones seu sponte sua, seu per sagas externo aliquo simbolo ac quasi tessera fidei datae, euocari, DEO permittente, tempestates noxias ciere; adeoque imbres, grandines, pruinas, fulmina, typhones, procellasque excitare vel immittere; at non nisi applicatione & interuentu causarum secundarum, & naturalium; aut etiam per solum motum localem. Ita iuxta Sanctum Thomam citata questione 110. articulo quarto ad 2. communis Doctorum apud Binsfeldium questione quarta, & in libro quarto Cod. de Malefic. & Mathem. & apud Delrium libro 2. questione 11. contra Senecam lib. 4. questionum natural. vbi negat hanc potestatem sagis ac dæmonibus. Sed res ad eò certa est, tum ex confessionibus sagarum; tum alijs argumentis, vt ne temeritate non possit negari.

14 Probatur primò ex Scriptura Iob. 1. versu 16. & 19. vbi narratur ex Satanæ procuratore ignem, seu fulmen de celo lapsum, tactas oues puerosque consumpsisse; & rursus ventum irruisse à regione deserti, & conuulsisse quatuor angulos domus, oppressis liberis ipsius Iobi. Item Apocal. 7. versu primo, referuntur quatuor Angeli stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram. Et capite decimo quinto & decimo sexto, septem Angeli committuntur septem plagæ nouissima. Vbi speciatim capite 16. versu 17. dicitur: Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, & exiit vox magna de templo à throno dicens, factum est. Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua; & terra motus factus est magnus, qualis nunquam fuit, &c.

15 Deinde idem confirmat ratio. Quia Angeli per se quidem res aut qualitates corporeas non possunt producere, ex dictis assert. 2. & seq. attamen possunt causas secundas ad eas efficiendas applicare, ut dictum assertionem quinta. Quod in præsentem materia facile ipsis esse, ita ostenditur. Etenim materiam quidem vaporum exhalationumque facile est ipsis, aut iam productam aliunde celerissimo motu adducere, ut accidit Iob. 1. versu decimo nono; aut subinde, fauente præsertim cælo, in cauernis terræ, montiumque recessibus, vbi etiam aquæ calidæ, item nitri, sulphuris, & aluminis copia est, igne excitato, nouaque ad eò agentium naturalium applicatione producere. Ex parte vero causæ efficientis, aliud opus non est, quam vt dæmon eiusmodi materiam ad eam aeris regionem, plerumque mediam, euehat, in qua tum causæ superiores, tum calor aut frigus circumstant, vim suam ad efficienda eiusmodi meteoræ ex subiecta materia requisitam, aptè exercere possint. Ad quam rem conferre potest tum certa figuratio & collocatio vaporum, exhalationumque, respectu

radiatorum solis; maiorque vel minor, in eadem media regione aeris, eleuatio; tum obseruatio syderum, & aspectuum, ad eiusmodi tempestates cingendas idoneorum; quarum rerum dæmon est scientissimus. Nec impossibile videtur, vt serenissimo etiam celo tonitrua à dæmone excitentur, sola concussionem & commotionem aeris, ab eodem profecta; sicut nec vt lapis, aut viscosa aliqua exhalatio in altum eleuata, accensa, non accensa; aut etiam particula quædam solius aeris violento motu, fulminis instar, ab eodem in terras eubretur; etiam nulla interueniente alia causa secunda motum ciente.

16 Nec obstat Concilii Bracharenfis Canon 8. Superius assert. 1. citatus. In eo enim solum negatur, diabolus eiusmodi tempestates excitare propria sua auctoritate; hoc est per se & independentem à permissione diuina, sicut Priscillianus dixerat.

Dixi vero in assertione, dæmonem aliquando à sagis euocatum hoc facere; quia sagæ vtcunque ollam suam commisceant vel affundant, hoc non faciunt, nec quidem per modum applicantis actiua passiuus, sed vt Sanctus Thomas citat. quæstion. 110. articulo quarto ad secundum, ex Augustino lib. 8. 3. quæst. 79. dicit, hæc magi per dæmones faciunt; seu per pactum initum cum dæmone; quia iuxta pactum, externo illo symbolo euocatus, adest, & potest effectum, mediantibus causis secundis operatur, vt dictum.

DVBIVM V.

An & qua ratione possint Angeli assumere corpora; & per ea actiones vitæ exercere.

S. Thom. 1. p. q. 51. a. 1. & 3.

1 **H**abet hæc res difficultatem non paruum, præsertim quando particulatim ad dæmones cum strigibus negotiantes applicatur. Difficulus enim explicari potest assumptio illa corporum tam frequens, tam subita, tam ad sensum solida, vt non solum à sagis, velut genuina hominum aut bestiarum corpora, videri & tangi; sed & omnis libidinis cum iisdem exercenda instrumenta esse possint, vti ex confessionibus sagarum est manifestum; similis ratio est bonorum Angelorum, quando ab hominibus contrectari se permiserunt, vt in tribus Angelis, qui apparuerunt Abrahæ, in Angelo Tobia, & similibus accidit. Quæ res proinde etiam valde dubium habuit Augustinum in Enchiridio capit. 39.

2 Ratio difficultatis est I. Quia hoc dæmones facere non possunt, nisi vel in sessione agitationeque verorum animalium, quod tamen de hominibus aut humanis corporibus, nemo facile dixerit: de aliis bestiis vniuersim nec dixit hæc quisquam; nec est ratio asserendi: vel per nouam productionem seu formationem phantasticorum corporum, mediante motu aut etiam actione naturalium agentium; vti quidem communiter fieri existimatur.

Cum autem actio hæc omnis fiat, interuenientibus qualitatibus primis, puta calore, frigore, humiditate, siccitate; contemperationeque secundarum, in primis densitatis & raritatis; quarum actio aut mixtio omnis, quia inter contraria est, successiua est; qui fieri potest, vt momento quasi, omnibusque promiscue locis, hæc omnia à diabolo aut fiant, aut fieri videantur; corporis, inquam, humani signentur cum ea tot organorum varietate, & distinctione, sine qua corpus humanum, tactus præsertim, & oculorum iudicio, nec videri quidem potest?

II. Aut si hæc omnia ita facile fieri possunt, cur magi Pharaonis non potuerunt suis incantationibus efficere sciniphes? Exod. 8. v. 18.

III. Cur nullum agens naturale fuit hæc hactenus visum, quod elementa resue alias in humanam speciem ita subito conformare posset?

IV. Qua ratione Christus à mortuis resurgens, adeo discrete vel ipso tactu verum corpus à phantastico discerni posse docuit? Videte, inquit, manus meas, & pedes; quia ego ipse sum & palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet, sicut me videtis habere. Luc. 24. v. 39.

V. Cur ipse etiam cibi assumptione, se verum esse hominem demonstrauit? Ibidem v. 43. Hæc sunt, quæ difficultatem faciunt.

Assertio I. Certum dogma est, Angelos, seu bonos, seu malos, vere aliquando assumere corpora, præsertim humana figuræ; in quibus appareant. Ita docent omnes Scholastici, cum S. Thomas cit. q. 51. a. 2. & cum Magistro in 2. dist. 8. excepto Vdalrico, qui putat eiusmodi apparitiones solum fieri per illusionem phantasiæ & sensuum; & citat pro eadem sententia Albertum Præceptorem suum, apud Dionysium Carthusianum citat. dist. 8. q. 1. cum tamen Albertus in 2. d. 8. artic. 2. & in opere de quatuor coënis 1. p. quæst. 9. artic. 10. & 11. & in summatrat. 9. quæstion. 33. expresse docuerit oppositum, vt etiam ex parte notauit ibidem Carthusianus.

5 Probatum assertio primo ex Scriptura, quæ sapius eiusmodi corporum assumptionem ab Angelis factam tradit. Ita enim tres Angeli apparuerunt Abrahæ, in specie virili; qui etiam comedisse ab eo visi; ac postea Sodomam ingressi, vltice flammam nefandum scelus expiarunt. Genes. 18. vers. 9. & cap. 19. v. 13. Ita Gedeonem Angelus, in humana specie, ad bellum contra Madianitas animauit, & victoriam prædixit, Iud. 6. vers. 14. Ita rursum Angelus apparet Manue, eiusque Vxori, Samsonis conceptionem, Philistæorumque internecionem prænuuntiauit, Iud. 13. vers. 3. & 12. Ita Angelus humana specie assumpta, Tobiam iuniorem in Rages ciuitatem Medorum duxit, & reduxit, visus palam manducare & bibere, Tob. 5. vers. 25. & cap. 12. vers. 19. Ita Christo nato, Angeli exultantes Pastoribus apparuerunt Luc. 2. vers. 9. & 13. Angeli quoque Christi resurrectionem, in vestibus albis apparentes, mulieribus denuntiarunt, Matth. 28. v. 5. Marci 16. v. 5. Luc. 24. v. 4. Ioann. 20. vers. 12. Angeli item duo, virili forma, Christi ad caelos ascensum, & futurum aduentum ad iudicium

Apolo-

Apostolis denuntiarunt, Actor. 1. v. 10. Item Angelus Petrum ex Hierosolymitano carcere mirabiliter eduxit, Actor. 12. v. 7. 9. 10. Denique Christum malus Angelus humana vtiq; forma indutus, tentauit. Matth. 4. v. 3.

6 Huius autem generis apparitiones non contingit se per solam imaginationem, seu delusionem sensuum, sed verè ipsa etiam externa specie & forma, ex eo optimè probat Sanctus Thomas citata quæstione 51. articulo secundo, quia visa imaginaria, cum interius peragantur, non promiscuè videntur ab omnibus, sed solum ab eo, qui talem habet imaginationem. Idem est, si quis ab Angelo sine obiecto sensibili, externos sensus ludificari posse existimet, siue per impressionem specierum, sine obiecto; siue per transmissionem specierum sensibilibus, quæ sunt in phantasia, ad sensus exteriores, qui ab eiusmodi speciebus ita immutentur, ac si reuera à rebus externis ad eos deriuarentur, vt cum S. Thoma in 2. dist. 8. quæst. vn. art. 5. ad 4. fieri posse existimat Gregorius de Valentia disputatione 4. quæstione 2. punct. 2. Quia & tunc ludificatio hæc non fit generatim ex parte principij alicuius communis, sed particularis; quæ proinde ludificatio, per se & ex suo genere non est, nec esse facile potest communis omnibus. De qua re plura Richardus in 2. dist. 8. art. 2. quæst. 3. & Angelus in Floribus super 2. p. 1. quæst. vnic. de dæmonibus.

7 Secundo probatur assertio ex Sanctis Patribus. Ita enim docet Tertullianus in libro de carne Christi, Athanasius serm. 4. contra Arian. Gregorius homil. 34. in Euang. Isidorus libro primo de sum. bono capite 12. Bernardus serm. 5. in Cant. Damascenus libro 2. fid. cap. 3. & 4. vbi cum addit. *Ἐ φαντασίων*, non loquitur de interiori sensu phantasiæ, sed de externa apparetia, vt idem sit, quod secundum apparetiam; vt cum Billio rectè Valquez disputatione 184. capite primo. Idem sæpe docet Augustinus præsertim libro tertio de Trinitate capite 10 & 11. & libro 15. de ciuit. capite 23. vbi ait: *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, quæ non solum videri, verum etiam tangi possent, verissima Scriptura testatur*: idque adeo multorum experimentis confirmant, vt hoc, inquit, negare impudentia videatur. Nec obstat Epiphanius contra hæres. 26. vbi ait: *Quomodo potest dæmon, qui spiritus est immundus & incorporeus, corpora assumere?* Loquitur enim iuxta subiectam materiam, de corpore vitali, quo verè animasticæ operationes exercerentur, vt Gnostici fabulabantur.

8 Ratio sumenda est; tum ex rei possibilitate, de qua infra; tum ex fine. Quamuis enim, vt docet Sanctus Thomas quæstione quinquagesima prima, articulo secundo ad 2. *Angeli non indigeant corpore propter seipsos*, tamen si boni sunt, vtuntur corpore assumpto propter nos, vt familiariter eum hominibus conuersando, *demonstrent intelligibilem societatem, quam homines expectant, cum eis habitandam in futura vita*; vel vt sub similitudinibus rerum sensibilibus, represententur hominibus *intelligibiles Angeli proprietates*, vt dicit idem Sanctus Thomas ibidem ad 2. & articulo 3. ad 1. & 2. aut si mali sunt, faciunt hoc, vt sensibili ac familiari representatione sui tanto magis decipiant homines, de-

ceptosque in sua potestate retineant, ad exitum sempiternum perducendos.

9 Assertio II. Assumptio hæc corporum non fit per hypostaticam, aut vllam substantialem vnionem eorundem cum Angelis; aut per solum motum localem, seu coniunctionem nudam eorum in ratione mobilis; sed fit ea corporum assumptio, quatenus Angeli corpora sibi coniungunt, tanquam motoribus representatis per corpus mobile assumptum. Ita Sanctus Thomas citata quæstione quinquagesima prima, articulo 2. ad 2. vbi ait: *Corpus assumptum vnitur Angelo, non quidem vt forma, neque solum vt motori; sed sicut motori representato per corpus mobile assumptum*. Sicut enim à sacra Scriptura proprietates rerum intelligibilium sub similitudinibus rerum sensibilibus describuntur, ita corpora sensibilia diuina virtute sic formantur ab Angelis, vt congruant ad representandum Angeli intelligibilis proprietates. Et hoc est; *Angelum assumere corpus*. Ita Sanctus Thomas, idemque docent omnes Scholastici ibidem vel in 2. distinct. 8. contra Tertullianum loco citato, vbi indicat, corpora hypostaticè assumi ab Angelis.

10 Ratio est. Tum quia vnio substantialis corporis, velut materiæ cum forma, est impossibilis in Angelis, vt qui sunt formæ & substantiæ perfectæ & completæ ex quæstione prima. Idem de hypostatica etiam vnione verius esse suo loco docetur 3. part. Tum quia finis & vsus eiusmodi assumptionis, non postulat vllam substantialem coniunctionem; cum præsertim assumptiones illæ ordinariè non nisi breui admodum tempore durent.

Nec tamen sufficit quælibet corporis coniunctio velut mobilis cum motore; sic enim non rectè dicerentur Angeli in assumptis corporibus apparere; neque etiam Angeli dicuntur assumere calos, etiam si eos moueant; nec dæmones assumunt corpora strigum, dum eas transferunt; nec Energumenum corpora, etiam si ea obsideant & moueant; nec si per magiam efficiant aliqua corpora, aut ea moueant, v. g. immittendo fulgura, concitando ventos, assumi corpora hæc dicuntur ab Angelis, etiam si ab his moueantur.

Necesse est ergo, vt corpus & cum Angelo coniungatur velut mobile cum motore; & vt ob peculiarem aliquam similitudinem per illud, & in eo ipso corpore Angelus representetur, tanquam præsens & inexistens motor; ita vt coniunctum ex corpore & motore illo dici possit Angelus: siue, ob similitudinariam vnionem materiæ & formæ, vt cum Aureolo in 2. dist. 8. art. 1. docet Suarez hic libro 4. cap. 36. siue quia Angelus eo corpore quasi vestitus ac personatus apparet. Qua de causa nubes aut ignis Israëlitas, motore Angelo, præcedens, non dicitur ab eo fuisse assumptus; sed quidem serpens à dæmone in paradiso, &c. vti etiam hodie hircorum, aliorumue animalium corpora assumere dicitur, quando inter striges apparet; quantumvis hæc vnio ad Angelum solummodo dicat respectum rationis, vt ex communi docet Suarez ibidem.

11 Assertio III. Verius est, ipsum etiam Deum, in vtroque testamento, non nisi ministerio Angelorum apparuisse, ita vt Angeli in assumptis & à se formatis corporibus Deum representarent. Ita

Gregorius de Valentia disputatione 4. questione 2. punct. 2. Vasquez disputatione 185. & est communior sententia Sanctorum Patrum, in quibus speciatim Dionysius capite quarto cal. hierarch. Hieronymus in illud ad Galat. 3. Ordinata per Angelos, Cyrillus libro octavo thesauri capite 2. Gregorius libro 28. Moral capite secundo, & ex inflituro Augustinus libro tertio de Trinitate capite vndecimo, & libro 4. capite vlt. & epist. 102. tametsi contrarium sentiant Eusebius libro 1. demonstr. Euang. capite 5. & libro 5. capite 10. & 11. Chrysofostomus homil. 16. in Acta ad illa verba capite 7. Expletis annis quadraginta, & Theophylactus in eundem locum; rati, non omnes huiusmodi apparitiones factas fuisse ministerio Angelorum; quod speciatim etiam de columba, & alijs eiusmodi apparitionibus noui testamenti, docet Auctor operis imperfecti in cap. 3. Matthæi.

12 Probatur assertio ex collatione Scripturarum, vt bene deducit Augustinus cit. c. 11, lib. 3. de Trinit. Nam Exodi 3. legimus, Deum apparuisse Moysi in rubo ignis, & Exod. 19. dedisse Moysi legem; & tamen eadem Scriptura docet, apparitiones has factas esse ministerio Angelorum, Gal. 3. v. 19. *Lex per Angelos ordinata est in manu mediatoris.* & Heb. 2. v. 2. *Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus.* Et Stephanus Actor. 7. v. 35. disertè asserit, *Angelum apparuisse Moysi in rubo.* Et nihilominus tamen Deus ipse dicitur apparuisse; quia non in persona sua, sed in persona Dei, Angelus in corpore à se formato apparebat & loquebatur; quod in alijs Angelorum apparitionibus non fiebat.

13 Ratio est. Quia hoc ex vna parte erat facile Angelo; siquidem corpora illa non erant viua, sed ex aère formata, vt inferius dicitur; id quod de columba etiam verius est, cum Augustino libro secundo de Trinitate capite quinto, Chrysofostomo homil. 12. in Matth. & Caietano part. 3. quæst. 39. articulo 7. probabilius sentit Valentia loco citato, etsi post Tertullianum libro de carne Christi, Ambrosium libro de ijs, qui initiantur, capite 4. contrarium sentiat Sanctus Thomas 3. part. quæst. 39. artic. 7. Ex altera parte id magis conueniebat, tum ob maiestatem Dei, cuius personam dignius representabat Angelus, quam sola creatura insensibilis: tum ob consuetam subordinationem causarum mediarum, inter causam primam, & causas inferiores, hoc est, Angelorum, inter Deum & homines.

14 Assertio IV. Angeli communiter non assumunt viua aut vera hominum, seu aliorum animalium corpora; sed veris ac viuus externa specie similia; quæ sibi plerumque ex impuro aère, seu vaporibus & exhalationibus nubibusue aëri admixtis formant; idque virtute propria & naturali. Primam partem ex communi tradit Sanctus Thomas questione 51. art. 3. in corp. vbi vniuersim negat, posse Angelos exercere opera vitæ per assumpta corpora. Et in resp. ad 1. supponens, assumpta corpora non esse viua, docet id fieri posse absque fictione: *sicut enim non est contra veritatem, inquit, quod in Scriptura intelligibilia sub figuris sensibilibus describuntur, quia hoc non dicitur ad asstruendum, quod intelligibilia sint sensibilia, sed quod per figuras sensibilibus proprietates intelligibilium secundum similitudi-*

nem quandam dantur intelligi: ita non repugnat veritati sanctorum Angelorum, quod per corpora ab eis assumpta videntur homines viuentes, licet non sent. Non enim assumuntur, nisi vt per proprietates hominis, & opera hominis, spirituales proprietates Angelorum, & eorum spiritualia opera designentur. Quod non ita congruè fieret, si veros homines assumerent: quia proprietates ipsorum duccrent in ipsos homines, non in Angelos. Ita S. Thomas.

Idem communiter docent ceteri Theologi veteres ac recentiores, locis citatis, & pluribus Tyræus libro primo de spirit. apparit. capite 9. num. 166. Delrius libro secundo disquisit. questione vigesima octaua, sect. 1. & Suarez hic libro quarto, capite trigesimo quinto, post Augustinum in Enchirid. capite 59. & libro 2. de Trinit. cap. 2. & lib. 3. cap. 2. & Damascenum loco citato contra Tertullianum, libro 3. contra Marcionem capite 9. & 11. & libro de carne Christi cap. 6.

Ratio est. Tum quia viua animalia perfecta ab Angelis subito ac de nouo fieri non possunt, nec per applicationem quidem causarum secundarum; sicut nec verum corpus humanum, extra vasa naturalia generationi destinata. Tum quia ad propositum Angelis scopum, opus non est viuus aut veris eiusmodi animalium corporibus: quando communiter breui rursus sunt dimittenda. Tum quia Deus tam facile non permittit, vt dæmon, etiam si velit, vera animalia suis Dominis subducat, aut ijs pro libitu ad sua sacrilegia abutatur.

Qua de causa etiam existimandum non est, posse dæmonem defuncti alicuius hominis cadaver assumere, nisi fortè cadaver alicuius hominis damnati, in casu raro & extraordinario, vt notarunt Tyræus & Delrius locis citatis: quod ita etiam fieri posse, & quandoque re ipsa fieri, docet Sanctus Thomas 1. p. quæst. 117. art. 4. ad 2. cum Augustino lib. 10. ciuit. cap. 10. & Chrysofostomo homil. 29. in Matth. & sequitur ex communi Suarez hic lib. 4. cap. 37. num. 5. & cap. 35. num. 5. Sicut etiam verius videtur, serpentem illum, in paradiso, primorum parentum seductorem, à diabolo assumptum, fuisse verum serpentem; nec incredibile etiam, bestias dæmonem representantes, quibus sagæ inequitantes per aëra vehuntur, nonnunquam esse veras & viuas bestias; quando, vt refertur, nonnunquam ex eiusmodi transportatione catti ex aère decidere visi sunt. Sed hæc rarius contingunt: & idcirco in assertione dixi *communiter*.

15 Ex quibus etiam sequitur secunda pars assertionis; quæ ita magis declaratur. Etenim quando corpora ab Angelis assumpta non sunt ipso tactu exploranda, facillimus & maximè obuius modus formandi & assumendi corpus aliquod est ex impuro aère, seu halitu aëri mixto ad instar nubis condensato; hic enim & magis obuius est, & facile quamuis figuram recipit, ac ad nutum dissipatur. Atque ita etiam speciatim de impuro aère docent S. Thomas questione 51. art. 2. ad 3. & Durandus in 2. dist. 8. part. 2. articulo 2. quæst. 2. Richardus art. 1. q. 3. Scotus q. 1. Gabriel q. 1. a. 2. quos sequuntur Vasquez disp. 185. cap. 4. & Suarez hic libro 4. cap. 34. contra nonnullos, qui ex cælesti materia corpora hæc

allumi

assumi docuerunt, in quibus Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 10. & Beda lib. variar. q. 9. sed qui bono sensu explicari possunt de aere. Nec dissentiant Alensis 1. part. quæst. 34. memb. 4. & Albertus 2. part. tract. 9. quæst. 33. memb. 2. & in lib. de quatuor coëvis 1. part. quæst. 9. artic. 11. nisi quod hi etiam de aere puro loquuntur, quibus loquendo de bonis Angelis, fauent Isidorus lib. 1. de summo bono cap. 12. num. 19. & Beda citat. lib. qq. quæst. 9. Nec obstat, quod aer, cum sit liquidus, nullius certæ figuræ aut coloris tenax est: *Licet enim, inquit Sanctus Thomas citat. articulo secundo ad tertium, aer in sua raritate manens non retineat figuram, neque colorem; quando tamen condensatur, & figurari, & colorari potest, sicut patet in nubibus.*

16 Quamvis autem Bonaventura, Richardus, Scotus, Durandus & Gabriel locis citatis dicant, condensationem illam fieri sola compressione & motu locali partium intra seipsas, absque alia alteratione; difficile tamen videtur intellectu, quomodo id naturaliter fieri possit sine penetratione. Quare etiam Vasquez disputat. 184. cap. quarto, rem hanc dubiam relinquit; Suarez vero numero sexto concedit, aliquando interuenire alterationem.

17 Dixi tamen plerumque; quia quando corpora ipsa ab Angelis assumpta durabilia esse debent, ac ipso sagarum, ut sit, contactu sunt exploranda, verius est, solum aerem halitumque non sufficere, ut recte Molina quæstion. 51. artic. 2. disp. 2. Deltius lib. 2. quæst. 28. sect. 2. contra Chirlandum de fortilegiis q. 1. & Angles in 2. d. 8. q. 2. quibus consentire videntur Suarez hic lib. 4. c. 35. num. 8. & Vasquez disput. 184. cap. 3. & 4. qui diuersitate inter partes assumpti corporis, quoad duritiem & molliem, solum referunt in maiorem vel minorem, resistantiam ipsius Angeli respectu tactus; quod in diuturno & vario tactu eiusdem corporis videtur difficillimum, & moraliter impossibile.

Verius est igitur, eo casu, præter aerem, iungendam præterea aquam, terram, lutum, sulphur, resinam, lignum &c. forte etiam accedunt quandoque à cadaveribus animalium damnatorumque hominum ossa; vti etiam subinde verum à bratis homineue decisum semen, iuxta S. Thomam quæst. 51. art. 3. ad 6. aliaque similia, è quibus inter se, utcumque coagrentatis, iunctisque multo facilius citiusque demon, etiam sine alia diuturna actione, alterationeque physica, speciem humani corporis configurare potest, quam ex præsupposita materia, vlla dexterrimi artificis cuiusq; manû, ut recte citati. Plura de hac formatione Alensis 2. part. quæst. 43. mem. 3. art. 1. & Gabriel in 2. d. 8. quæstion. 1. artic. 2. & 3.

18 Tertiam partem cum Alberto & Bonaventura, loc. citat. tradit Vasquez disp. 184. cap. 4. & Suarez lib. 4. c. 37. à nu. 7. contra Alensem 1. part. quæst. 34. memb. 5. & ut apparet S. Thomam hic q. 51. art. 2. ad 3. vbi ait; *Et sic Angeli assumunt corpora ex aere, condensando ipsum virtute diuina, quantum necesse est ad corporis assumendi formationem.* Quod ita etiam tradit Petrus Bergomus in Concordant. dub. 117. Ratio est. Tum quia alias conuenientius quodammodo Deus per seipsum ea corpora formaret,

præsertim quando ille ipsemet in eiusmodi corporibus apparet. Tum quia cum sæpius mali Angeli corpora assumant, idque ad fines pessimos, non est credibile, Deum propria virtute & speciali concursu illa formare: imo Suarez loc. cit. putat id esse impossibile, & plane alienum à diuina bonitate. Denique non apparet, cur id naturali virtute Angelorum fieri non possit, ut ex dictis colligitur; nisi forte in extraordinario casu tam perfecta & eximia corporis formatio fiat, tantaque membrorum soliditate, & pulchritudine, ut vires Angelicas plane excedat; vti fieri posse, & forte factum esse in Angelo Gabriele, aliisue Angelis, qui apparuerunt Abraham, vel Iacob, & Tobie, concedit Suarez cit. cap. 27. num. 8. vbi etiam in eundem sensum S. Thomam non incommode explicat, quasi S. Thomas, de bonis mirarum Angelis solum locutus, dicere voluerit, *quoad opus est, virtute diuina &c.*

19 Assertio V. Non possunt tamen Angeli naturali virtute tam perfecta efformare & assumere eiusmodi hominum aut animalium perfectorum apparentia corpora, quin à veris plurimum distent; nec difficulter adeo, præsertim accuratiori tactus experimento discernantur. Colligitur ex Sanct. Thomæ quæstion. 54. artic. 3. ad 2. & tradunt communiter Doctores locis citatis, speciatim Vasquez disputat. 184. cap. 2. & Suarez hic lib. 4. cap. 35. num. 10. & optime Caietanus 2. 2. quæstio. 95. articulo tertio, vbi speciatim de demonibus loquens, his verbis rem explicat: *Frequenter accidit, inquit, ut cum demones in assumptis corporibus humanis apparent vigilantibus, conuersentur cum eis familiariter, colloquentes & concubentes; quandoque etiam mittere vera offensa, (nisi forte aliunde ascita, ut dictum) nec membra; sed carnis & membrorum similitudinem, non solum visibilem, sed palpabilem & solidam, ita vt sentiantur tanquam humana persona, ut à multis fide dignis, ex propria experientia narrantibus audiui. In duobus tamen deficiet ab humanis percepti corporibus. Primo in temperamento carnis. Nam confessus est ipse mendacii pater, cum eius caro, quasi glacialis, molesta esset tactui humana carnis, se non posse melius facere. Non potest enim sic commiscere naturalia, absque vera generatione hominis, ut carnem humanam efficiat. Et simili ratione non potest semen humanum efficere, propter perfectionem horum, & similitum effectuum, requirentium propria naturalia actiua perfecta. Et ex hoc patet, quod verisimum est, quod Christus post resurrectionem suam dicit, *Palpate & videte, quia spiritus seu demonum carnem & ossa non habet.* Ioann. 20. & Luc. ultimo. Secundo (deficit corpus à demone assumptum) in delectatione tactus & concubitus. Est enim tanto personarum humanarum commixtio naturalis delectabilior, quanto verum excedit verisimili. Ita Caietanus.*

20 Et ratio est; quia ars perfecte naturam exprimere non potest, præsertim quoad eiusmodi effectus tam perfectos, & miram contemperationem partium corporis viuientis, non solum quoad qualitates primas, sed etiam secundas, ut densitatem, raritatem, duritiem, molliem, læuitatem, asperitatem, colorem, odorem, &c.

Taceo, quod ut ex Alexandro ab Alexandris lib. 4. genial. cap. 19. Rhodigino lib. 16. lect. antiq. & Remigio lib. 1. dæmonolat. docent Binsfeldius de Confess. malef. prælud. 12. Delrius lib. 2. q. 28. sect. 3. & Suarez hic lib. 4. cap. 35. plerunque effigiem humani corporis à diabolo assumptam, parte aliqua apparere mancam, aut monstrosam, insigniterue horridam, vocemque stridulam, obscuram, confusamque; velut è dolio fractaue olla prodeuntem.

21 Assertio VI. Angeli per assumpta corpora non exercent vllas veras actiones vitales & animasticas: adeoque proprie nec comedunt, nec generant, nec loquuntur, nec ambulant; etsi opera vitalibus his actionibus similia exerceant. Ita S. Thomas q. 51. a. 3. corp. & ad 2. 3. 4. 5. 6. Caietanus, Molina, & omnes Commentatores ibidem; item Vasquez disput. 186. cap. 2. & Suarez hic lib. 4. cap. 38. Et prima pars est communis Doctorum in 2. distin. 8. Ratio est. Quia ad operationem vitalem, quæ per corpus exercetur, (de qua solum in præsentis sermo est) requiritur, vt sit à principio vitali intrinseco & substantialiter coniuncto ipsi corpori, per quod eiusmodi operationes exercentur: quod in præsentis non fit, quia Angelus non est substantialiter coniunctus corpori; nec corpus ipsum, cum sit expers vitæ, habet vllam potentiam vitalem, nec vllas actiones, quæ recipiantur in subiecto viuente à quo procedant.

Secundæ parti contradicunt quidem nonnulli Doctores, saltem quoad modum loquendi. Etenim Alensis 2. part. q. 35. memb. 2. Scotus in 2. dist. 8. q. vn. & fere Gabriel q. 1. art. 3. dubit. 2. docent, Angelum in assumpto corpore vere posse comedere; sed cum S. Thoma verius negant Bonauentura, Richardus, & alii Doctores communiter in 2. dist. 8. & Scotus ipse in 4. dist. 45. q. vn. art. 5. & Clitovæus in Damasc. lib. 2. cap. 3. E diuerso Bonauentura in 2. dist. 8. part. 1. art. 3. q. 2. Angelis tribuit verum motum progressiuum & ambulationis, quod cum S. Thoma verius negant Scotus in 2. cit. dist. 8. adeo, vt etiam secunda illa pars sit communior inter Scholasticos; quamuis vt notauit Gregorius de Valentia hic disp. 4. q. 2. pun. 3. hæc fere tantum sit quæstio nominis, de qua non magnopere etiam disputandum censuit Augustinus lib. 15. de ciuit. cap. 22.

22 Ratio est. Quia comedere, generare, loqui, ambulare, seu motu progressiuo moueri, proprie non significant meram actionem transeuntem, secundum se & materialiter acceptam, vt est V. G. sumptio & traiectio cibi, productio qualiscunque substantiæ viuentis, formatio alicuius soni in aere, motus localis; sed significant hæc actiones cum modo vitali, atque adeo vt procedunt à principio vitali intrinseco & substantialiter coniuncto; quod in Angelis deest, vt dictum. Alioquin enim etiam ventus, dum casu format sonum articulare in aere, loqui diceretur: & ignis aut mare comedere cibum, quem ad interiora recipit, & transmittit. &c.

23 Ex quibus facile patet tertia pars assertionis. Quia vt iuxta S. Thomam loc. cit. recte notarunt Vasquez & Suarez locis citatis, duo sunt genera actionum vitalium; vnum earum, quæ etiam secundum se & substantiam suam non possunt esse nisi à principio vitali, vt sunt operationes sensuum; alix, quæ secundum substantiam ipsam, seu quoad suum termi-

num materialiter spectatum, non sunt vitales, nec adeo requirunt principium vitale; sed solum sunt vitales quasi quoad modum seu specificam rationem, vt sunt illæ, quas diximus; nimirum locutio, deambulatio, manducatio, itemque risus, fletus, & fere generatio. Prioribus non possunt Angeli similes actiones producere; quia cum etiam quoad substantiam sint vitales, nulla actio non vitalis potest illis proprie esse similis. At vero actionibus posterioris generis, possunt Angeli interueniente motu locali similes actiones producere; vt allisione aeris ad corpus, certo modo conformatum, vocem locutioni similem producere; item in assumpto corpore, moto illo pedum simulacro, motum animalis progressioni & ambulationi similem conformare; cibum quoque, factitio ore fumere, ac masticare, & quasi per fauces in viscera, seu interiora corporis assumpti traicere; multo etiam artificiosius omnia hæc representando, quam olim caput Buconis loquelam, aut Architræ columba volatum representauit; cum tamen interim in his nec sit vera locutio, nec vera ambulatio, nec vera manducatio, vt dictum. &c.

24 Paulo diuersa est ratio generationis animasticæ; cuius terminum etiam secundum se & materialiter spectatum, cum Angeli proprie ac per se efficere non possint, sed solum per accidens, applicando actiua passiuus, idcirco nec ipsi proprie ac per se exercere possunt actum generationis, aut generationis re ipsa similem; sed solum exterius per motum localem applicando actiua passiuus, nimirum semen à viro acceptum transfundendo in matricem mulieris, causa esse per accidens generationis; ita quidem, vt etiam inde proles generetur, quæ tamen non propterea dæmonis, sed hominis qui semen emisit, & feminæ quæ recepit proles sit, vt post Augustinum, lib. 15. de ciuit. cap. 23. & lib. 3. de Trinit. capit. 8. recte S. Thomas cit. q. 41. a. 3. ad 6. Bonauentura, Scotus, Carthusianus, Gabriel in 2. dist. 8. Castro lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 16. Medina in 2. q. 72. artic. 1. & Suarez hic lib. 4. capit. 38. num. 10. & alii.

25 Atque hæc causa est, cur Angelus Tob. 12. v. 19. dixerit: *Id debet quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu vitor.* Abraham autem Genes. 17. cum cibos offerret Angelis, eos Angelos esse necdum cognouerat; in quibus tamen Deum venerabatur, sicut soli; Deus esse in Prophetis, vt post Augustinum l. 16. de ciuit. c. 29. dicit S. Thomas cit. artic. 3. ad 5. Alia ratio fuit Christi Domini, qui cum post resurrectionem cibum vitalibus organis, veraque actione vitali assumpserit, atque ad stomachum transmiserit, vere ac proprie comedit, tamen si eum non conuoxerit, aut in suam substantiam conuerterit; quod ad propriam manducationem minime requiritur, vt habet communis cum S. Thoma cit. a. 3. ad 5. & pluribus persequitur Suarez hic lib. 4. cap. 38. num. 17. & 18.

26 Ex quibus fere etiam colligitur responsio ad difficultates & rationes dubitandi initio propositas. Ad primam enim patet solutio ex assert. 4. & 5.

Ad 2. de Magis Ægyptiacis respondeo, eos non potuisse ope dæmonis efficere sciniphes, siue defectu dispositionum naturalium, siue potius Deo impediendo. In quem sensum Augustinus lib. 3. de Tri-

nitat. cap. nono ait: *Neque enim occurrit alia ratio, cur non potuerint facere minutissimas muscas, qui ranas serpentesque fecerunt, nisi quia maior aderat dominatio prohibendi per spiritum sanctum; quod etiam ipsi magi confessi sunt, dicentes, Digressu Deus est hic.*

27 Ad 3. ex comparatione agentium naturalium petitur, Respondetur, Angelos ad hæc corpora efficienda multo maiori facultate pollere, quam vlla alia agentia naturalia vel artificiosa; ob vim singularem motiuam, & penitissimam cognitionem rerum naturalium, vt dictum asserit. quarta & quinta.

Ad 4. patet ex assert. 5. responsio. Siquidem tactus experimento moraliter certum, & euidens esse poterat, corpus Christi rediitui, verum & naturale corpus esse, vt recte etiam post Caietanum. 2. 2. q. 9. 5. artic. 3. Vasquez citat. disput. 184. cap. 2. num. 12. & Suarez hic lib. 4. cap. 3. 5. num. 11. & 12.

28 Ad 5. Respondeo, solum quidem per se eum non fuisse sufficiens signum veri ac naturalis corporis; sed alius tamen signis additum merito augere poterat eiusdem rediitui fidem. In quem forte sensum etiam Sanctus Thomas 3. part. quæst. 55. articulo sexto docet, singula illa argumenta resurrectionis per se non fuisse sufficientia, bene tamen coniuncta cum testimoniis Prophetarum. Quamquam aliud est resurrectio, aliud absoluta præsentia veri & viui corporis. &c. Sed de hac re suo loco plura.

DVBIVM VI.

An & qua ratione Angeli generalem ordinem & statum huius mundi immutare, causarumque naturalium efficientiam suspendere vel impedire possint.

S. Thomas 1. p. q. 110. a. 1. & 2.

NON agit quidem hæc de re Sanctus Thomas explicanda necessaria est, quæ diabolus per striges aut magos facitare videtur, faciendo V. G. vt magi reddantur inuisibiles, vt ignis subiectum stramen non comburat. &c. operæ pretium est eam breuiter explicare.

1 Assertio I. Non potest Angelus substantialem statum huius vniuersi destruire; aut vniuersalem seu essentialem rerum naturalium ordinem immutare; quare nec potest vacuum, aut penetrationem corporum efficere; nec coslum aut stellam aliquam ad terram detrahere; nec terram vniuersam ad cælum atollere, aut suo loco dimouere; nec vniuersalem elementorum situm peruicere; aut integrum aliquod elementum destruire; nec solis astrorumue cursum turbare; nec lumen præsentis solis sine medio interceptare; nec influxum

cæli impedire; nec intrinsecas & naturales rei proprietates tollere; adeoque nec naturales causarum naturalium actiones; positis omnibus ad agendum requisitis, impedire: solus Deus negato concursu necessario suspendere eas potest. Ita supponunt passim Theologi, vbi de his rebus agunt; in primis Sanctus Thomas 3. p. quæstion. 13. articulo secundo, vbi etiam animæ Christi talem potestatem negat, secundum propriam naturam & virtutem, siue naturalem, siue gratuitam. Ethic. 1. p. quæst. 110. artic. 2. negat materiam corporalem obedire Angelo ad nutum. Quibus locis idem docent Theologi, speciatim Suarez ibidem & Metaph. disputat. 19. sect. 1. num. 14. & disput. 43. sect. 4. & hic lib. 4. cap. 27. num. 6. vbi ait; *Cum ordo vniuersæ creaturæ Dei legibus definitus sit, Angelus simpliciter vniuersi ordinem inuicere non valet.* Eandem doctrinam habent Guilielmus Parisiensis in 2. part. de vniuerso, Albertinus tom. 1. quæst. 1. coroll. 2. & Delrius lib. 1. & 2. disquisit.

In eundem sensum Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 7. & 8. ait: *Non est putandum, istis transgressibus Angelis, ad nutum seruire hæc visibilium rerum materiam, sed Deo potius, à quo hæc potestas datur, quantum in sublimi & spiritali sede incommutabilis iudicat.* Et cap. 9. *Aliud est, inquit, ex infimo ac summo causarum cardine condere atque administrare creaturam; quod qui facit, solus creator est Deus.*

3 Ratio assertionis est. Quia quædam ex his sperant naturalem virtutem omnis agentis creati; quædam etsi forte non superent; tamen iuxta constitutam legem & ordinationem Dei, de statu vniuersi huius conseruando vsque ad finem mundi, iuxta promissum illud factum ad Noë Genes. 8. vers. 22. & cap. 9. vers. 11, & 13. Angelis non permittuntur; vt V. G. sistere cælum, aut cursum solis, vel astrorum perturbare; quare etiam cælos mouere dicuntur per modum naturæ. Et conuenientissimum erat vt status & ordo vniuersalis mundi soli auctori Deo subiaceret: sicut vniuersalis regni status à solo Rege dependet, qui solus etiam vniuersales regni leges figit & refigit.

4 Quamquam idem Augustinus ibidem inferius sentiat, difficillimum esse, particularim definire, quid Angeli per naturam possint, & Deo prohibente non possint. Ait enim: *Quid autem possint per naturam, nec possint per prohibitionem, & quid per ipsius naturæ suæ conditionem facere non sinantur, homini explorare difficile est; imo vero impossibile, nisi per illud donum Dei, quod Apostolus commemorat dicens; Alia diuinitatis spirituum. Nominus enim hominem posse ambulare, & nequaquam hoc posse, si non permittatur; volare autem non posse, etiamsi permittatur. Sic & illi Angeli quædam possunt facere, si permittantur ab Angelis potentioribus ex imperio D. E. I.; quædam vero non possunt, etiamsi ab eis permittantur; quia ille non permittit, à quo illis est talis naturæ modus, qui etiam per Angelos suos, & illa plerumque non permittit, quæ concessit, vt possint.* Ita Augustinus.

5 Nihilominus; quia Angeli ad extranihil possunt efficere, nisi motum, aut quod ex motu naturaliter sequitur, vt superius dictum, facile est intelligere.

ab iis naturaliter effici non posse penetrationem corporum, nec vacuum; præsertim quando hæc vniuersalis natura rerum respicit; cui Angelus minime dominatur; vti neque influxum cæli, aut actionem causarum naturalium, omnibus ad agendum positis, impedire. E contrario, quia Angeli naturaliter, & quantum est ex intrinseco operationis modo, libere cælum mouent; neque natura sua ad tantam præcise velocitatem, aut hanc vel illam rationem motus, determinati sunt, vtique possent sua natura & naturalibus viribus cælum aliter mouere, aut omnino sistere, si diuina lex & ordinatio non obstaret; quæ etiam communiter prohibet alia multo minora, ne ab Angelis effici possint. Possent enim Angeli, vt recte ait Suarez hic loc. citat. si nudam facultatem naturalem spectes, animalia occidere, arbores eradicare, montes transferre, & similia, quæ per violentum localem motum fieri possunt: sed moraliter ac Deo permittente non possunt; & boni non volunt, nec velle possunt, mali etiam si velint, non valent.

6 Assertio II. Potest quidem Angelus naturaliter sensum etiam externorum sensationem varie impedire, ipsosque sensus ludificare; at vero vt potentia videndi simul cum organo non læsa, aut turbata, siue distracta, obiectum visibile debito modo præsens, nulloque tegumento cooperatum, clara cæteroque luce videri non possit, nulla vi naturali efficere potest. Ita communis Doctorum. Et priorem partem tradit Sanctus Thomas quæstione sexta, de potentia articulo quinto ad sextum, & quæstione 16. de malo articulo nono ad secundum, & in 2. distin. 8. quæstione. vii. articulo quinto ad quartum. Aletis part. 2. quæstione. 43. mem. 3. Gabriel & alii Doctores in 2. distin. 8. Caietanus 2. 2. quæstione. 95. articulo tertio. Gregorius de Valentia disputat. 4. quæstione. 2. pun. 2. Post Augustin. 18. de ciuitat. capit. 18.

7 Ratio est. Quia cum ad sensationem, præter animam ipsam & potentiam innatam, requirantur etiam tum per modum principii, organum sanum, item obiectum, ac species; tum per modum conditionis necessariæ, debita approximatio obiecti, item medium certo modo dispositum, & ne animæ attentio tota in alias res sit distracta & abrepta; hinc fit, vt Angelus variis modis sensum ludificare, aut sensationem impedire possit; 1. Ex parte organi; tum replendo illud humore aliquo & rheumate; tum figuram organi, præcipue oculorum, quadam compressione, aut distractione immutando; tum spirituum influxum; sine quibus non fit sensatio, tantisper inhibendo. Qua ratione in deliquio animæ, homo etiam apertis sensibus nihil sentit, & in catarthis facile alii aliique sensus quasi obstruuntur & obtunduntur. 2. Ex parte obiecti, subito vel formando, aut adducendo, vel remouendo, aut dissoluendo, aut immutando, & aliter atque aliter conformando obiectum, vt dub. præcedenti dictum. 3. Ex parte speciei, aut interposito obstaculo impediendo propagationem eius vsque ad oculum, siue sensum; aut respectu sensus interni,

spiritus vitales, qui sunt vehicula siue receptacula specierum, varie commouendo, retrahendo, agitando, conturbando, vt dictum. Atque ad hunc modum nonnulli putant, aorasiam Sodomæorum factam fuisse spirituum animalium repressionem. 4. ex parte approximationis, remouendo, vel post tergum reiciendo obiectum, vt dictum. 5. Ex parte medii interposito obstaculo tegendo, vel occultando obiectum; item colorando, vel condensando, aut in figuram certam, concuam, aut conuexam, regularem vel irregularem conformando, partem aliquam medii; ita vt quemadmodum per specula seu vitra colorata, aut aliter & aliter configurata, obiectum aliter & aliter, maius vel minus; rectum vel distortum representatur, vti in specillis quotidie videre est; ita etiam per similem conformacionem medii, seu partis medii, aliter & aliter visus afficiatur. Sicut, inquit Sanctus Thomas citat. 2. sent. distin. 8. ad vaporacionem cuiusdam fumi trabes domus videntur serpentes. &c. 6. Ex parte attentionis, commouendo phantasmatum, & distrahendo mentem, vt aliis, non præsentibus rebus & obiectis animi attentio applicetur.

8 Addit Sanctus Thomas citat. distin. 8. quæstione. vii. articulo 5. ad 4. alium modum ludificandi sensum externum, cum ait: *Fieri potest, vt species, quæ sunt in imaginatione seruata, operatione demonum, ad organa sensuum fluant; sicut contingit in somno; & ideo quando contingunt ille species organa sensus exterioris, videntur, ac si essent res præsentis extra, & actu sentiantur.* Quod etiam tradit & sequitur Gregorius de Valentia disputat. quarta, quæstione secunda, pun. 2. vt dictum dub. præcedenti. Sed hoc difficile est; non solum quia sic demon sensationem in externo sensu efficere posset, sine vilo obiecto, sed etiam quia species, quibus mouetur sensus externus, non sunt phantasmata, sed species sensibiles ab obiecto immediate productæ, & dependentes. Quod si solum de visione phantastica loquitur S. Thomas, quid ad eam conferre potest transmissio specierum ad organa sensus externi?

9 Atque ex his sequitur secunda pars assertionis: Nam si remoto omni obstaculo, tam ex parte potentie, & organi, quam medii, aliarumque conditionum, obiectum præsens & illuminatum, videri non posset, id vel fieret, impedita specierum visibilium productione, seu propagatione, vsque ad oculum, aut positis etiam omnibus ad videndum requisitis, ipsa per se facultate videndi, ab eliciendo visionis actu impedita; at neutrum est possibile, ex prima assertione; quia diabolus non potest causarum naturalium actiones, positus omnibus ad agendum requisitis impedire, vt dictum. *Reddere igitur hominem æquum & inuisibilem diabolus duntaxat potest, sublato aliquo ad eum videndum principio, aut dispositione, vel conditione; siue ex parte obiecti, siue medii, aut ipsius potentie seu organi requisita; nimirum aut turbata ipsius hominis in alium locum distantem occultum translatione; seipsum subinde interim, cum opus videtur, hominis absentis, somnioque*

forte delusi, loco, per aliquam externam operationem presentem substituendo; aut nubis seu aerei cuiusdam operimenti, alteriusve corporis, ad res ceteras presentes bene accommodati obiectu; aut potentia visiva seu organi reali physicaque alteratione; siue quia crasso fumo ac fulgine interius excitata, oculi a visione impediuntur; siue quia spiritus animales ad visionem requisiti ita suo loco moventur, ut visioni subservire non possint; siue quia ipsum organum humore crasso repletum, aut pellicula inductum, seu alias depravatam, species apte recipere, vel ad locum visionis transmittere non potest.

11 **Assertio III. Non potest quidem diabolus facere, ut ignis stramen debite approximatum & dispositum, adeoque omnibus ad agendum requisitis postis, non comburat;** attamen ut exterius videatur ab igne non comburi, quamvis debite approximatum, facere potest; sicut & humanum aut animalis corpus intrinsece incorruptibile seu invulnerabile reddere non potest, sed solum extrinsece reprimendo seu cohibendo viri globi, seu ferri in corpus impacti, vel adacti. Hac assertio quoque ad partem negativam sequitur ex prima assertione; & est ex mente Doctorum, quos citavimus; quia nec impedire actionem naturalem, omnibus ad agendum prerequisite potest; neque naturales, & intrinsecas rerum proprietates tollere vel immutare. Pars autem affirmativa eiusdem assertionis patet experientia magorum, quibus cum daemone pactum intercedit.

12 **Fieri autem potest, ut stramen videatur ab igne non comburi;** siue delusione sensus externi, per fatui alicuius fictive ignis aut straminis representationem; siue quia inter ignem & stramen, ferum aut lapis artificiose interpositus est; siue etiam quia stramen liquore igni resistente imbutum est, ut fieri posse tradit Fallopius. Atque in hunc modum intelligi & explicari debet, quod de Zingaris (superstitiosa illa & vagante) iactari ab imperita plebe solet, eos in stramine ignem accendere posse; ita ut stramen interim non comburatur. Nam subtractione virtutis seu influxus naturalis ignem ab actione naturali cohibere solus Deus potest, qui tres pueros in camino ignis illasos conservavit.

13 **Eodem modo potest daemon vim vel impetum globi aut ferri subito inhibere & retundere,**

ne corpori vulnus ullum aut lationem inferat; quia hoc solum est impetum, & motum localem rerum naturalium sistere & inhibere; quod potest quisquis movendi vim & impetum fortioem habet, quam sit in re mobili; cum sit eiusdem rationis & virtutis movere aliquid, & motum seu impetum aliunde impressum cohibere, ut superius suo loco dictum.

14 **Qua quidem in re est aliquod discrimen inter vim motivam rerum naturalium, ipsumque motum undecunque tandem rei impressum;** & inter alias agentium naturalium virtutes activas earumque actiones. Quia enim Angelus ad extra directe & per se producere nihil potest, praeterquam motum vel impetum ad movendum; idcirco potest ipse quidem per seipsum immediate, etiam sine alia mutatione interveniente, comatum seu applicationem causae naturalis ad se vel aliam rem movendam retundere, & quoad effectum irritum reddere; sicut & motum in medio cursu suo arbitrato intercipere; at vero ceteras virtutes ad agendum, earumque naturales actiones & effectus impedire non potest, nisi vel interposita causa secundae contrariae seu resistentis; aut facta alia mutatione, siue ex parte agentis, siue passivi, aut medii, seu debite approximationis: quod facere daemon aliquando potest per motum localem, aliquando non nisi per applicationem aliorum agentium naturalium, iuxta variam & peculiarem uniuscuiusque agentis, seu actionis naturalis & praesentium circumstantiarum rationem.

Ex quibus denique colligitur, motum localem quidem ignis daemonem suo arbitrato per se immediate inhibere & intercipere posse; calefactionem ignis in subiecto apto & approximato per se immediate cohibere aut interrumpere non posse, nisi aliqua alia mutatione interveniente, ut dictum. Qua ratione etiam in homine longum somnum, aut inedia causare potest. An vero daemon suo arbitrato, siue per se, siue per striges, hominibus nocere possit, dicitur quasi sequente dubio ultimo, in quo etiam cetera tum ad boni, tum ad mali Angeli functiones & studia erga homines spectantia declarantur.